KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

EDITOR

Assoc. Prof. Dr. Hasan KIZILDAĞ

Year: 11 Number: 45 -December 2025
ISSN: 2149-9225

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF/ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Doç. Dr. Hasan KIZILDAĞ

E-mail: kesitakademi@gmail.com

Web: www.kesitakademi.com

ISSN: 2149-9225

Firat University Faculty of Education Department of Turkish Education Elazig-TÜRKİYE

Ondokuz Mayis University Humanities and Social Sciences Faculty Department of Turkish Language and Literature Samsun-TÜRKİYE

ИССН: 2149-9225

Фиратский Университет, Факультет ОбразованияТурецкий Образования Департамент Элазиг-ТУРЦИЯ

Факультет гуманитарных и социальных наук Университета Ондокуз Майис Кафедра турецкого языка и литературы Самсун-ТУРЦИЯ

22/12/2025

Yıl/Year/Год: 11, Sayı/Number/Номер: 45, Aralık/December 2025

Hakkında

Kesit Akademi Dergisi, 2015 yılında yayın hayatına başlayan, akademik, bilimsel ve araştırmaya dayalı makalelerin yayınlandığı uluslararası indeksli-hakemli bir dergidir. Kesit Akademi Dergisi, özel sayılar dışında, yılda düzenli olarak Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemlerinde yayınlanmaktadır.

About

The Journal of Kesit Academy is an international indexed-peer-reviewed journal that begins its publication life in 2015 and publishes academic, scientific and research-based articles. The Journal of Kesit Academy regularly published in March, June, September, and December periods.

Amaç

Kesit Akademi Dergisi, bilim insanları ve araştırmacılar için açık erişimli bir yayın platformu olarak hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

Aim

The Journal of Kesit Academy aims to serve as an open access publishing platform for scientists and researchers.

Kapsam

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy), "Eğitim Bilimleri Temel Alanı, Filoloji Temel Alanı, Güzel Sanatlar Temel Alanı, Hukuk Temel Alanı, İlahiyat Temel Alanı, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Temel Alanı, Spor Bilimleri Temel Alanı, Sağlık Bilimleri Temel Alanı" gibi doçentlik temel alanlarında yayın yapan akademik, açık erişimli bir dergidir.

Scope

The Journal of Kesit Academy is an academic, open access journal that publishes in Social Sciences, Psychological Sciences, Economics and Business, Education Sciences, Social sciences, Right, Political science, Social and economic geography, Mass media and mass communications, Other social sciences, Humanities, History and Archaeology, Linguistics and literary studies, Philosophy, ethics, religious studies, Art History, Other humanities.

Çift Taraflı Kör Hakemlik

Yayınların incelenmesi için çalışmaların içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem editör(ler) tarafından atanır. Tüm hakem değerlendirme raporları elektronik ortamda isimsiz olarak gönderilir. Değerlendirmeyi yapan hakemlerin isimleri çifte körleme yöntemi gereği raporlarda ve dergide belirtilmemektedir. Talep edilmesi halinde, hakem olarak dergiye katkı sağlanıldığına ilişkin yazılı bir belge hakemlere verilebilir. Dergide yayın yapmış tüm yazarlar, gelecek sayılarda hakem olarak dergiye katkı sağlamayı kabul etmiş sayılırlar.

Peer-Review Process

The Journal of Kesit Academy is a double-blind peer-reviewed international academic journal. A minimum of two peer reviewers, who are recognized specialists specific to the topic and area of the submissions, are appointed by the editors. All peer review reports are electronically and anonymously delivered to the contributors. Reviewers' names are withheld by the journal to protect the integrity of the double-blind peer-review process. Upon request, written reports can be provided to the reviewer that attests to their contribution. All published authors accept to act as reviewers for future issues.

Açık Erişim Politikası

Kesit Akademi Dergisi, herkesin yayınlanan makalelerin tüm metinlerini okumasına, indirmesine, kopyalamasına, dağıtmasına,

Open Access Policy

The Journal of Kesit Academy allows anyone to read, download, copy, distribute, print, search, link, or make use of texts of published articles

yazdırmasına, aramasına, bağlantı vermesine veya atıf yapmak suretiyle faydalanmasına izin vermektedir. Kesit Akademi Dergisi, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'nin kararlarını esas almaktadır.

through its open access model. The Journal of Kesit Academy is based on the decisions of the Budapest Open Access Initiative on open access.

Yayın Etiği

Kesit Akademi Dergisi, yayın etiği konusunda editörler ve yazarlar için uluslararası ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors), BOAI ve COPE (Committee on Publication Ethics) kriterlerini benimseyen açık erişimli bir dergidir.

Publication Ethics

The Journal of Kesit Academy is an open-access journal that adopts the international ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors), BOAI and COPE (Committee on Publication Ethics) criteria for editors and authors about publication ethics.

Etik Kurul Onayı

Kesit Akademi Dergisi tarafından, "insan, toplum ve insanın etkileşim içinde bulunduğu tarihi eser ve kültürel varlıklar üzerinde yürütülecek anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, bilgisayar ortamında test, video/film kaydı ve ses kaydı" gibi veri toplama yöntemleri ile yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmalara ilişkin "Etik Kurul Onayı" talep edilmektedir.

Ethics Committee Approval

The Journal of Kesit Academy request "Ethics Committee Review" for all kinds of scientific research and studies related to data collection methods such as "human, society, and human interact with historical artifacts and cultural assets to be conducted on the survey, test, scale, interview, observation, computer environment test, video/film recording and voice recording".

İntihal Politikası

Dergi sistemine yüklenen bütün çalışmalar intihal taramasından geçmek zorundadır. Çalışmaların tamamı ileri düzeyde intihal tespit yazılımı İntihal.net tarafından kontrol edilir.

Plagiarism Policy

All studies uploaded to the journal system must undergo plagiarism screening. All studies are controlled by advanced plagiarism detection software İntihal.net.

Telif Hakkı

Kesit Akademi Dergisi, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 (CC-BY-NC) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Kesit Akademi Dergisi, kullanıcıların bir makaleyi kopyalamasına, dağıtmasına ve iletmesine, yazarın atfedildiği ve makalenin ticari amaçlar için kullanılmadığı sürece makaleyi uyarlamasına olanak tanır.

Copyright

The Journal of Kesit Academy is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC-BY-NC). The Journal of Kesit Academy allows users to copy, distribute, and transmit an article, adapt the article as long as the author is attributed and the article is not used for commercial purposes.

Feragat Politikası

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy) editörleri dergide yayın gönderen gelişmekte olan ülkelerdeki (Research4Life Countries) yazarlara feragat ve indirimler sunabilir. Feragat ve indirimler için editörler kurulu kararıyla belirlenmiş olan ülkelerdeki yazarlar, taleplerini dergiye yazılı olarak bildirdikleri takdirde talepleri editörler kurulu tarafından değerlendirmeye alınır.

Waiver Policy

The Journal of Kesit Academy editors may offer waivers and discounts to writers in developing countries (Research4Life Countries) who submit publications in the journal. If the authors in the countries determined by the decision of the editorial board for waivers and discounts report their requests to the Journal in writing, their requests will be evaluated by the editorial board.

Dizinlenme

Kesit Akademi Dergisi, SOBİAD (Sosyal Bilimler Atif Dizini), EBSCO, Index Copernicus, MLA, Microsoft Academic, ScienceGate, ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources), Academickeys, Wizdom, Scite_, Readcube, Research Journal Impact Factor, Worldcat, Scientific Indexing Services (SIS), ESJI (Eurasian Scientific Journal Index), DRJI (Directory of Research Journals Indexing), MIAR (Information Matrix for The Analysis of Journals), SIFr, Sparc Index, IIJIF, TEİ (Türk Eğitim İndeksi), Research Bible, CIF, I2OR, ARAŞTIRMAX, SJIF, Citefactor, İdealonline, Rootindexing, Scilit, SAJI, ISI gibi onlarca uluslararası veritabanı ve indeks tarafından taranmaktadır.

Indexing

The Journal of Kesit Academy scanning by Sobiad (Sosyal Bilimler Atif Dizini), EBSCO, Index Copernicus, MLA, Microsoft Academic, ScienceGate, ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources), Wizdom, Scite_, Readcube, Academickeys, Research Journal Impact Factor, Worldcat, Scientific Indexing Services (SIS), ESJI (Eurasian Scientific Journal Index), DRJI (Directory of Research Journals Indexing), MIAR (Information Matrix for The Analysis of Journals), SIFr, Sparc Index, IIJIF, TEİ (Türk Eğitim İndeksi), Research Bible, CIF, I2OR, ARAŞTIRMAX, SJIF, Citefactor, İdealonline, Rootindexing, Scilit, SAJI, ISI …

Dil

Makalelerin dili, başta Türkçe olmak üzere, İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca ve Arapça'dır.

Language

The Journal of Kesit Academy accepts articles in Turkish, English, German, Russian, French and Arabic languages.

Makale İşlem Ücreti

Kesit Akademi Dergisi, YÖK ve ÜAK şartnameleri bakımından "Kabul veya ret şartına bakılmaksızın başvuru sırasında yayın ücreti alan dergiler" kategorisindedir. Dergiye gönderilen çalışmalardan 1350 TL yayın ücreti talep edilmektedir.

APC

The Journal of Kesit Academy is in the category of "Journals that receive a publication fee at the time of application regardless of acceptance or rejection conditions". A publication fee of 1350 TL is requested from the studies submitted to the journal.

Кесит Академии Журнал это международный рецензируемый журнал открытого доступа, который публикуется четыре раза в год. Все статьи, опубликованные в Кесит Академии журнале, язык, наука и все авторские права защищены Кесит Академии журналом. Опубликованные статьи частично или полностью никоим образом не могут быть напечатаны, воспроизведены без письменного разрешения издателя. Редакция журнала абсолютно свободна в том, публиковать или не публиковать все статьи, присланные в журнал. Представленные работы авторам не возвращаются. Кесит Академии Журнал имеет лицензию CC-BY-NC. Все исследования, загруженные в систему журнала, должны пройти проверку на плагиат. Кесит Академии Журнал-это двойной слепой рецензируемый международный академический журнал.

22/12/2025

Yıl/Year/Год: 11, Sayı/Number/Номер: 45, Aralık/December 2025

DERGİ YÖNETİMİ/JOURNAL ADMINISTRATION/УПРАВЛЕНИЕ ЖУРНАЛА

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF/ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Doç. Dr. Hasan KIZILDAĞ

EDİTÖRLER KURULU/EDITORIAL BOARD/РЕДКОЛЛЕГИЯ

Prof. Dr. Sedat Cereci-Mustafa Kemal Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Orhan Küçük-Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Nuri Gömleksiz-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Hanife Nalan Genç-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Fulya Topçuoğlu Ünal-Kütahya Dumlupınar Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Esra Dereli-Eskişehir Osmangazi Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Damla Bulut-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Bülent Kırmızı-Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Ali Haydar Şar-Sakarya Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Tofiq Abdühasanli-Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-Azerbaycan
Prof. Dr. Leyla Gadyiveya-Dağıstan Devlet Üniversitesi-Rusya
Prof. Dr. Naci Şahin-Bozok Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Yasin Doğan-Pamukkale Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Uğur Abakay-Gaziantep Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Turgay Bucak-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Meltem Akın Köstereliođlu-Amasya Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Gürlek-İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. İlker Köstereliođlu-Amasya Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Hatice Güngör Seyhan-Sivas Cumhuriyet Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Fazıl Karahan-Pamukkale Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Fatih Özek Fırat Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Emre Özşahin-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Çağatay Benhur-Selçuk Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Cemile Zehra Köroğlu-Uşak Üniversitesi-Türkiye
Dr. Suzana Canhasi-Piriştine Üniversitesi-Kosova
Doç. Dr. Liailia Ihsanovna Mingazova-Kazan Federal Üniversitesi-Rusya
Doç. Dr. Kulzhanova Bakytgul-Kazakistan Milli Üniversitesi-Kazakistan
Dr. Öğr. Üyesi Yeliz Yeşil- Trakya Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali Köroğlu-Uşak Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aslı Sağıroğlu Arslan-Erciyes Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi A. Nurdan Tümbek Tekeoğlu-İstanbul Ticaret Üniversitesi-Türkiye
Dr. Menent Shukrieva-Shumen Üniversitesi-Bulgaristan
Dr. Julia Bartha-Debrecen Üniversitesi-Macaristan
Dr. Ahmet Şükrü Somuncu-Türkiye
Dr. Guzalıya Khazieva-Tataristan Bilimler Akademisi-Rusya
Dr. Kuttusi Zorlu-Ardahan Üniversitesi-Türkiye
Dr. Elbrus Veliyev-Nahçıvan Devlet Üniversitesi-Azerbaycan
Dr. Bulat Sıbgatov-Tataristan Bilimler Akademisi-Rusya
Dr. Rahil Necefov-Azerbaycan Milli İlimler Akademisi-Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Alireza Zadeghan-Tebriz Üniversitesi-İran
Dr. Öğr. Üyesi Fatima Hocin-Üsküp Blaje Koneski Filoloji Fakültesi-Makedonya
Dr. Burçin Şeyda Zorlu-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye
Dr. Havva Tok Yıldız-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye

KAYNAKÇA EDİTÖRÜ/ REFERENCES EDITOR/ РЕДАКТОР ССЫЛОК
Bahtı Gül Kartal-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye
YABANCI DİL EDİTÖRLERİ/EDITORS FOR FOREIGN LANGUAGE/РЕДАКТОРЫ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
Almanca/German/Германский
Doç. Dr. Şenay Kayğın-Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Seval Karacabey-Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aykut Haldan-Trakya Üniversitesi-Türkiye
Rusça/ Russian/Русский
Doç. Dr. Reyhan Çelik-Akdeniz Üniversitesi-Türkiye
Arapça/Arabic/Арабский
Dr. Öğr. Üyesi Mürüvvet Türken Çakır-Mardin Artuklu Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. İsmail Bayer-Artvin Çoruh Üniversitesi-Türkiye
Fransızca/French/Французский Язык
Dr. Öğr. Üyesi Zühre Yılmaz Güngör-Anadolu Üniversitesi-Türkiye
Öğr. Gör. Senem Seda Şahenk Erkan-Marmara Üniversitesi-Türkiye
İngilizce/English/Английский
Dr. Öğr. Üyesi Özge Gümüş-Adıyaman Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öznur Yemez-Selçuk Üniversitesi-Türkiye
Türkçe/Turkish/Турецкий
Doç. Dr. Fatih Özek Fırat Üniversitesi-Türkiye

İNDEKS SORUMLUSU/PRINCIPAL OF INDEXING/СПЕЦИАЛИСТ ПО ИНДЕКСАЦИИ
Dr. Hasan KIZILDAĞ Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye

GRAFİK TASARIM/ GRAPHIC DESIGN/ГРАФИЧЕСКИЙ ДИЗАЙН
ASOS Yayınları -Türkiye

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU/EDITORIAL OFFICER/СОТРУДНИК РЕДАКЦИИ
ASOS Yayınları -Türkiye

DANIŞMA KURULU/ADVISORY BOARD/КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ СОВЕТ
Prof. Dr. Hayati Develi-İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. İbrahim Kavaz-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Musa Duman-Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Hülya Argunşah-Erciyes Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Ömür Ceylan-İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Özkan-Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Argunşah-Erciyes Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Abdullah Uçman-İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Çiçekler-İstanbul Medeniyet Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Günay Karaağaç-Ardahan Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Hanife Nalan Genç-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. İsmail Bekçi-Süleyman Demirel Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Nuri Gömleksiz-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Sedat Cereci-Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Muhittin Eliaçık-Kırıkkale Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Tarık Özcan-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Nadir İlhan-Ahi Evran Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Vedat Çınar-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Cihan Işıkhan-Dokuz Eylül Üniversitesi-Türkiye

Prof. Dr. Tofiq Abdühasanli-Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-Azerbaycan
Prof. Dr. Mustafa Bulat-Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. İsa Eliri-Kırıkkale Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Murat Sunkar-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Bahir Selçuk-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Engin Öner-Van Yüzüncüyıl Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Nedim Bakırcı-Ömer Halis Demir Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Güneş-Marmara Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Gülay Karşıcı-Marmara Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Süleyman Can-Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Ganire Hüseynova-Erciyes Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Ergün Serindağ-Çukurova Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Esin Ozansoy-İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. İrfan Kalaycı-İnönü Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Hüsamettin Karataş-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Beşir Mustafayev-Siirt Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Leyla Gadyiveya-Dağıstan Devlet Üniversitesi-Rusya
Doç. Dr. Ayşe Derya Kahraman-İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Fatih Özek-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Önder Yağmur-Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan Sinan-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Liailia Ihsanovna Mingazova-Kazan Federal Üniversitesi-Rusya
Doç. Dr. Kulzhanova Bakytgul-Kazakistan Milli Üniversitesi-Kazakistan
Dr. Rahil Necefov-Azerbaycan Milli İlimler Akademisi-Azerbaycan
Doç. Dr. İnci Bilgin Tekin-Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Tahir Çelikbağ-Fırat Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Celal Aslan-Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sevgi Sümerli Sarıgül - Kayseri Üniversitesi-Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Alireza Zadeghan-Tebriz Üniversitesi-İran
Dr. Öğr. Üyesi Fatima Hocin-Üsküp Blaje Koneski Filoloji Fakültesi-Makedonya
Dr. Guzalıya Khazieva-Tataristan Bilimler Akademisi-Rusya
Dr. Bulat Sıbgatov-Tataristan Bilimler Akademisi-Rusya
Dr. Elbrus Veliyev-Nahçıvan Devlet Üniversitesi-Azerbaycan
Dr. Suzana Canhasi-Piriştine Üniversitesi-Kosova
Dr. Menent Shukrieva-Shumen Üniversitesi-Bulgaristan
Dr. Julia Bartha-Debrecen Üniversitesi-Macaristan

DIŞ TEMSİLCİLER / REPRESENTATIVE OF FOREIGN COUNTRY/ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

Dr. Menent Shukrieva-Shumen Üniversitesi-Bulgaristan
Dr. Guzalıya Khazieva-Tataristan Bilimler Akademisi-Rusya
Dr. Elbrus Veliyev-Nahçıvan Devlet Üniversitesi-Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Alireza Zadeghan-Tebriz Üniversitesi-İran
Dr. Öğr. Üyesi Fatima Hocin-Üsküp Blaje Koneski Filoloji Fakültesi-Makedonya
Doç. Dr. Kulzhanova Bakytgul-Kazakistan Milli Üniversitesi-Kazakistan
Dr. Suzana Canhasi-Piriştine Üniversitesi-Kosova
Dr. Öğr. Üyesi Alireza Zadeghan-Tebriz Üniversitesi-İran

KESİT AKADEMİ DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

GENEL İLKELER

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy), uluslararası indeksli ve hakemli bir dergi olup yılda 4 kez yayınlanır. Gerekli durumlarda özel ya da ek sayılar da yayınlanabilir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy), sosyal ve beşeri bilimlerin her alanından yazı yayınlayan bir dergidir. Bu çerçevede özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, röportajlar, kitap, makale, sempozyum, panel ve bilimsel etkinlik tanıtma çalışmaları ile nekroloji metinleri yayınlar. Ayrıca, sunulduğu yer, toplantı ve tarihin kaydedilmesi ile başka bir yerde yayınlanmamış olması şartıyla sempozyum bildirileri de yayınlanabilir. Ancak bu yayın etkinliğinden kaynaklanması muhtemel herhangi bir sorunun sorumluluğu yazara aittir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'ne gönderilen yazıların daha önce herhangi bir mecrada yayınlanmamış olması ve sisteme eklendiğinde bir başka yayın organının yayın değerlendirme sürecinde bulunmaması gerekir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'ne yayınlanması için yazı göndermek isteyenlerin, yazılarını www.kesitakademi.com adresinde yer alan Makale Takip Sistemi'ne üye olarak buradan göndermeleri gerekir.

Yayınlanma aşamasında, yayınlanmaya değer bulunan çalışmaların yazar kısmına üyelikte kullanılan isim ekleneceğinden dolayı, yazarların, Makale Takip Sistemi'ne akademik etkinliklerini yürütürken kullandıkları isimleriyle üye olmaları gerekir.

Herhangi bir yazının Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy) Dergisi'nin elektronik sistemine eklenmesi, yazının yayınlanması için başvuru olarak kabul edilir ve yazının değerlendirilme süreci başlar.

Başvurunun yapılmasından yazının yayınlanması aşamasına kadar uzanan süreçteki bütün işlemler elektronik ortamda gerçekleşir.

Yayınlanması için Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayınlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy), yayınlamış olduğu metinleri çeşitli mecralarda yayınlayabilir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayınlanmış olsa bile yazarlarına aittir. Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'nin yayın dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca ve Arapça dillerinden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur ve hakemler tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayınlanır.

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'ne gönderilen yazılara isim veya yazarın kimliğini deşifre edici herhangi bir bilgi yazılmamalıdır. Hakem sürecinden geçerek yayınlanması uygun görülen yazıların yazarlarına ait bilgiler yayın aşamasında editörler tarafından eklenir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'nin sistemine yüklenen her yazı, ilk olarak editör veya editör yardımcıları tarafından yazım ve yayın ilkelerine uygunluğu bağlamından değerlendirilir. Bu değerlendirme sonucunda, yazar tarafından yapılması gereken düzeltmeler olursa, yazı, editörler tarafından düzeltme istenerek yazara iade edilir.

Yazım ilkelerine uygun olmayan yazılar hakeme gönderilmez.

Yazım ve yayın ilkeleri açısından değerlendirilmeye uygun bulunan yazılar hakemlere yönlendirilir. Editör onayından geçen her yazının değerlendirilmesi için en az iki hakem görevlendirilir. Ancak editörün bilgisi ve incelemeleri dâhilinde yazılar tek hakeme de gönderilebilmektedir. Hakemler yazının temsil ettiği alan ve anabilim dalında uzmanlıkları bulunan kimseler arasından seçilir.

Hakem ve yazarların isimleri karşılıklı olarak birbirlerinden gizli tutulur.

Hakemlerin kendilerine gönderilen yazıyı değerlendirme süreleri azami 20 gündür. Bu süreç sonunda rapor edilmeyen yazı için yeni bir hakem tayin edilir.

Alan değerlendirmesinden iki olumlu hakem raporu alan yazı yayınlanmaya hak kazanır. Bir olumlu bir olumsuz hakem raporu alan yazı, üçüncü bir hakeme gönderilir ve yazının yayınlanıp yayınlanmaması üçüncü hakemin raporu doğrultusunda belirlenir. Ancak, yazı eğer editör incelemesinden sonra tek hakeme gönderildiyse, tek hakem raporuyla da yayın durumu tayin edilebilir.

Hakemler, düzeltme istedikleri yazıyı yayınlanmadan önce bir kez daha görmek isteyebilirler. Bu talebin raporda belirtilmesi durumunda metnin düzeltilmiş biçimi sistem tarafından otomatik olarak hakeme gönderilir.

Yazarlar, makul çerçevede ve ikna edici verilerle birlikte hakem raporuna itiraz edebilirler. İtirazlar dergi yönetimi tarafından incelenir ve uygun görüldüğü takdirde konu ile ilgili olarak farklı bir hakemin (ya da hakemlerin) görüşlerine başvurulabilir.

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)'nin elektronik sistemine eklenen yazıların değerlendirme sürecinin hangi evresinde olduğu, yazarlar tarafından kendi üyelik bilgileri kullanılarak takip edilebilir. Hakem süreci titizlikle izlenmeli, sistem yalnızca bir kez değişiklik hakkı verebildiğinden dolayı yapılması muhtemel değişiklikler için her iki hakem değerlendirmesinin de sonuçlanması ve raporların sisteme girilmesi beklenmelidir.

Dergi editörleri, hakemler tarafından verilen düzeltmeleri titizlikle takip eder. Bu doğrultuda, editörler tarafından bir yazının yayınlanması ya da yayınlanmaması yönünde karar alınabilir.

Dergide yayınlanacak yazıların vergi, intihal raporu, tasarım, uluslararası indekslere tanıtımı, DOI numarasının satın alınması Asos Eğitim Bilişim Danışmanlık Hiz. San. Tic. Ltd. Şti. tarafından yapılmaktadır. Makalenin hakem sürecinin başlatılması; intihal raporunun alınması ve intihal raporunda herhangi bir sıkıntı olmaması koşulu ile başlatılır. Makale intihal raporu dergi yönetimi tarafından alınacak olup oranın yüksek çıkması durumunda yazara bilgi verilecektir.

YAZIM İLKELERİ

Yayınlanması amacıyla Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy) Dergisi'ne gönderilmiş olan özgün makalelerin başında en az 100, en fazla 150 kelimeden oluşan Türkçe (Özet), İngilizce (Abstract) ve 3-5 kelimelik Türkçe (Anahtar Kelimeler), İngilizce (Keywords) ile Türkçe ve İngilizce başlık yer almalıdır.

Özetler (Türkçe-İngilizce) anahtar kelimelerde dahil olmak üzere sağ ve sol taraftan 1 cm içeride olmalıdır.

Makalelerde yapılan atıflar için yazarların tercihine uygun olarak ve elbette metin içerisinde bütünlüklü bir standart gözetilerek öncelikle APA sistemini kullanmalıdır.

Metnin sonunda KAYNAKÇA başlığı altında çalışmada kullanılan kaynakların bir listesi verilir. Çalışmada kullanılan referansların listelendiği bu kaynakça, yazar soyadı sıralamasına göre ve alfabetik olarak hazırlanır.

Yazılara, yazar bilgisi, üst-bilgi, alt-bilgi ve sayfa numarası verilmez. Yazılar kesinlikle kimliksiz olmalıdır.

İmla ve noktalama işaretleri için, metnin içeriği ile ilişki olan farklılıklar dışında TDK'nın yazım ve imla kılavuzu esas alınır.

Microsoft Word programında yer almayan özel bir yazı tipinin (font) kullanıldığı çalışmalarda, sisteme makale ile birlikte font dosyası da eklenir.

Sisteme eklenecek yazıların sayfa düzeninin yazar tarafından ve şu değerlere uygun bir biçimde yapılmış olması gerekir:

Kâğıt Boyutu: 16*24 Dikey (Makalede yatay sayfalara yer verilmemeli)

Yazı Tipi: Palatino Linotype

Yazı Boyutu: Başlıkta 10, metinde 10, özetlerde 10 ve dipnotlarda 9 punto

Paragraf Aralığı: Önce 6 nk – sonra 0 nk

Paragraf Girintisi: Metinde İlk Satır (First Line) 1 cm, dipnotlarda Asılı (Hanging) 0.4 cm

Satır Aralığı: Metinde 1.15, dipnotlarda Tek

Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy) Yayın İlkeleri'ne herhangi bir açıdan uygunluk arz etmeyen yazılar değerlendirilmeye alınmaz.

Metin içi göndermede hangi metot kullanılmışsa Kaynakça için de aynı metot kullanılmalıdır. Metin içi göndermeler ve Kaynakça örneklerde belirtildiği gibi olmalıdır.

APA 7:

Tek yazarlı kitap ya da makale:

Yapıtta "gerçekçiliği bazıları daha çok yöntem bakımından benimsemiştir, bazıları ise konu bakımından ele almıştır (Moran, 1994: 36);

Berna Moran, gerçekçiliği bazıları daha çok yöntem bakımından benimsemiştir, bazıları ise konu bakımından ele almıştır (1994: 36).

Kitabın bütününe gönderme yapılmışsa: (Kansu, 2009).

İki yazarlı kitap ya da makale:

İki yazarı olan yapıtlara gönderme yapılırken her iki yazarın soyadı verilir. Türkçe makalelerde: (Sümer ve Güngör, 1999: 25); yabancı dildeki makalelerde, (Johanson and Jessica, 2003: 21)

Yazar sayısı ikiden fazla olan yayınlar:

İlk göndermede tüm yazarların isim ve soy isimlerinin tamamı yazılır: (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005: 26). Daha sonraki göndermelerde ise: (Selçuk vd., 2014: 17). veya Selçuk vd. (2005: 17)'ne göre

Aynı yazarın farklı yıllarda yayımlanan eserlerine gönderme:

... (Hesse, 1996: 12; 1999: 38–40)

Aynı gönderme aynı yazarın aynı yılda yayımlanan iki farklı yayınına yapılırsa:

... (Bayrak, 2011a: 24-31; 2011b: 31-50).

Aynı Gönderme ayrı yayınlara yapılırsa:

(Şahin, 2009: 37-40; Yıldırım, 2010: 29). Gönderme yayının tamamına yapılmışsa: (Dinçol, 2003; Gökçek ve Akyüz, 2013).

Yazarı belli olmayan yapıt:

Yapıtın yazarı belirtilmemişse alıntı yaparken yapıtın adının ilk birkaç sözcüğü kullanılır. Diğer bir kaynakta (College Cost Book, 1983) belirtildiği gibi... College Cost Book'ta (1983) belirtildiği gibi... Yazarı belli olmayan eserin belli bir cümle, kavram ya da paragrafına gönderme yapılıyorsa gönderme yapılan kısmın sayfa numarası tarihten sonra verilir: (College Cost Book, 1983: 48).

Anonim yayına gönderme:

(Anonim, 1997: 18).

Aynı soyadını taşıyan yazarlar:

Jale Parla (1989); Taha Parla (1993).

Kişisel görüşme:

Kişisel görüşmeler metinde belirtilmeli ama kaynakçada yer almamalıdır. (E. Öztan, kişisel görüşme, 24 Aralık, 2011).

Kuruma gönderme: (Türkiye İstatistik Enstitüsü, 2013).

Web adresine gönderme:

Web adresine gönderme yapılacaksa metin içerisinde, alıntılanan metin veya materyalin sonuna dipnot eklenir ve dipnotlar bölümünde "URL-1, URL-2, URL-3..." şeklinde sıralama yapılır. Kaynakçada ise "Kaynakça" başlığının sonuna "İnternet Kaynakları" başlığı yazılır ve internet alıntıları "URL-1, URL-2 ..." şeklinde sıralanır. (URL-1: "Kişisel Verilerin İşlenme Şartları". https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari (Erişim Tarihi: 27.06.2020).)

Alıntılayan ya da aktaran kaynak:

Çalışmalarda birincil kaynaklara ulaşmak esastır, ama bazı güçlükler nedeniyle ulaşılamamışsa, göndermede alıntılanan kaynak belirtilir: (alıntılayan Gürbilek, 2004: 115);

Alıntılanan metin, orijinal kaynaktan değil de ondan yararlanan bir kaynaktansa; yani dolaylı alıntı yapılıyorsa bu durum, parantez içinde kısa künye bilgileri verilirken şöyle belirtilir: Orijinal kaynağın yazarının soyadı yayın yılı: sayfa; aktaran: soyadı yayın yılı: sayfa. Örnek: (Arat 1951: 74; akt.: Tezcan 1994: 49).

Kısaltmalar metinde ilk kez sunulurken paranteze alınır, sonraki kullanımında alınmaz:

Sayısal veriler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) alınmıştır. TÜİK, belli dönemlerde araştırmalar yaparak bu verileri ortaya koymaktadır. Sayfa numarası olmayan bir web belgesinden aktarma yapılıyorsa, paragraf numarası belirtilmelidir. Örnek: Dursun, Avatar filmindeki hikâyenin anti emperyalist veya ABD karşıtı olmadığını öne sürmektedir (Dursun, 2009, parag. 10).

APA Kaynakçanın Hazırlanması Kaynaklar yazarların soyadına göre alfabetik olarak sıralanır. Eğer yazar adı yoksa yapıt adı esas alınır. Bir yazarın birden çok yapıtı kullanılmışsa kaynaklar kronolojik sırayla yazılır. Bir yazarın aynı yıl yayımlanmış birden fazla yapıtı kullanılmışsa yapıt adlarının alfabetik sırasına göre "2008a", "2008b" şeklinde sıralanır.

Kitap isimleri ve dergi isimleri italik olarak yazılmalıdır.

Tek yazarlı ya da editörlü kitap:

Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme*. Pegem.

Erdoğan, N. (Ed). (2002). *Yoksulluk halleri: Türkiye'de kent yoksulluğunun görünümleri.* Demokrasi Kitaplığı Yayınevi.

İki yazarlı kitap:

Çağdaş, A. ve Şahin, Z. S. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi.* Nobel Yayınları.

Bassnett, S. and Lefevere, A. (1990). *Translation, history and culture*. Printer.

Çok yazarlı kitap:

Rodopman, A.A.; Bereket, A. ve Ateş, E. (2011). *Kim korkar ergenlikten (gençler ve anne babalar için ergenlikle başa çıkma rehberi)*. Doğan Egmont Yayıncılık.

Dergide makale:

Tekerek, N. (2007). Yaratıcı dramanın özgürlüğü, alışkanlıkların kalıpları ve bir uygulama örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 189-219.

Gözden geçirilmiş ya da genişletilmiş baskılar:

Alpay, N. (2004). *Türkçe sorunları kılavuzu* (2. baskı). Metis.

Yazarı belirsiz kitaplar:

The 1995 NEA almanac of higher education. *(1995). National Education Association.*

İki ya da daha fazla ciltten oluşan kitaplar:

Moran, B. (1995). *Türk romanına eleştirel bir bakış* (Cilt 2). İletişim.

Çeviri Kitaplar:

Bolman, L. ve Deal, T. (2008). *Organizasyonları yeniden yapılandırmak* (Çev.: A. Aypay ve A. Tanrıöğen). Seçkin Yayıncılık.

Bir dergide çeviri makale:

Bruce, T. (1994). Çocukların yaşamında oyunun rolü (Çev.: A. F. Altınoğlu). *Eğitim ve Bilim*, 18 (92), 64-69.

Derlemede yer alan bir yazı ya da bölüm:

Irzık, S. (2004). Öznenin vefatından sonra kadın olarak okumak. İçinde Parla ve Irzık (Ed.), *Kadınlar Dile Düşünce* (s. 35-56). İletişim.

Başvuru kitaplarındaki bölüm ya da yazı:

Akün, Ö. F. (1992). Divan edebiyatı. İçinde *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C 9*, ss. 398-422). Türkiye Diyanet Vakfı.

Ansiklopediler:

Akün, Ö. F. (1992). Divan edebiyatı. İçinde *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C 9*, ss. 398-422). Türkiye Diyanet Vakfı.

Bergman, P. G. (1993). Relativity. In *New Encyclopaedia Britannica* (Vol. 26, pp. 501-508). Encyclopaedia Britannica.

Sözlük:

Türk Dil Kurumu (1969). *Türkçe sözlük (genişletilmiş baskı).* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sadie, S. (Ed). (1980). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* (6th ed. Vols. pp.1-20). Macmillan.

Dergi:

Aydemir, İ. (2002). Altay Tuvaları-Altaylarda unutulmuş bir Türk halkı. *Bilig*, 48, 1-12.

Yayımlanmamış Yüksek lisans/Doktora Tezi:

Arslan, Ş. (2006). *Fıtrat kavramı çerçevesinde eğitimde insanın ne'liği sorusu* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yayımlanmış Bildiri:

Kaygısız, A. C. (2021). Türkiye'nin Nazi Almanya'sı ile ticari ilişkileri (1933-1939). İçinde M. Özcan (Ed.), *USVES Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu Tam Metin Kitabı* (ss. 23-36). https://kongre.akademikiletisim.com/

Elektronik Kaynaklar:

"Kişisel Verilerin İşlenme Şartları". https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4190/Kisisel-Verilerin-Islenme-Sartlari (Erişim Tarihi: 27.06.2020).

Filmler:

Fleming, V. (Director). (1939). *Gone with the wind* [Film]. Selznick International Pictures; Metro-Goldwyn-Mayer.

Kaya. O. (Yönetmen). (2018). *Deliler: Fatih'in Fermanı* [Film]. Angel Film.

Yasaların Kaynaklarda Gösterilmesi:

Milli Eğitim Temel Kanunu (24 Haziran 1973). Resmi Gazete, 1739/14574. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982).

Derleme eserlerden yapılan alıntıların kaynaklarda gösterilmesi derleme eserlerin kaynaklarda gösterimi kitaplarla aynı şekilde yapılmalıdır. Ancak, yazar ya da yazarların adlarından sonra parantez içerisinde "derleyen" yer almalıdır. Özel, Oktay ve Öz, Mehmet (drl.) (2000). Söğüt'ten İstanbul'a, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar. Ankara: İmge Kitabevi.

Gazetelerden yapılan alıntıların kaynaklarda gösterilmesi:

Kızılot, Şükrü (7 Kasım 2009). "Neriman Teyzenin Torunu Evlenince Vergiden Kurtulacak". Hürriyet Gazetesi. 31.

GENERAL PRINCIPLES

The Journal of Kesit Academy is a peer-reviewed journal and its publishing place is Elazig-Türkiye. It is published 4 times a year. When necessary, it can be also published as special publicatıons and extra-publications apart from these publications.

The Journal of Kesit Academy is an academic journal that publishes studies such as presentation articles, translations, interviews, scientific articles about all branches of educatıon scholarship, theology, economic and administrative sciences, drawing, music, physical education, history, the history of art, geography, linguistics all branches about liberal arts like literature. That scientific articles, interviews, translations, and presentation articles are added to the journal system and are accepted as an application for publishing the article, and the article is sent to peer-reviewed journals.

All the copyrights of the articles sent to The Journal of Kesit Academy belong to the journals, and it can't be published in another journal copied or used without showing as a source without getting a permit from The Journal of Kesit Academy.

The publication language of The Journal of Kesit Academy is Turkish, French, English, Arabic, Russian and German. On the other hand, if necessary, the article can be accepted in other languages. There must be at least 200 vocabulary Turkish (summary) and English (abstract), 3-5 vocabulary Turkish (keywords), and English (keywords). There must be Turkish and English titles. The articles which don't fulfill these conditions are not published even if they completed their peer-reviewed duration.

Because the articles sent to The Journal of Kesit Academy are going to be in the process of the referee, there mustn't decipher knowledge of the identification or the name of the author in the articles

added to the system. After completed the duration of the article's peer-reviewed, it will be added in the information about the author or authors.

After the article is stored in the system by the author, the processes below have occurred. The loaded article has been checked about the rules of publishing and spelling by the editor or the assistant of the editor. After the editor has completed the approval, the article has been directed to the writing referee. Three referees have been appointed for every article having been confirmed. One of these referees is the language summary referee. The other two referees consist of professional academics in their branches. The author must check the duration of the referee of his own article from his main page.

After the articles are sent from the personal page in The Journal of Kesit Academy through the e-mail and password, the referee duration of the articles can be followed from the same page. After this stage, it must have waited for the reports tı come to do the correction. Because the author can add only one correction. When one referee does the correction he wanted and the article is added to the system, ın the next stage, if the second referee wants to correct something, these corrections won't be done.

The articles added to the system of the journal mustn't be published in another place. The symposium report can be published with the expression of the situation in the article.

The work referred under the title of REFERENCES at the end of the article must be organized by the way in the order of the author's surname, the author's surname is in the capital author's name is in small letter.

When you want to a member of The Journal of Kesit Academy as an author or a referee, all information required must be filled completely. The work and interests of the author/referee in the title of autobiography must be put in order. In the title of the main branch first, the main branch must be written and then the branch must be written. Ex: Management/management an organization; Turkish language and literature/new Turkish language

Writing must be organized just like measures below while they are added to the journal system.

Articles must be written in the Microsoft Word/WPS Office/Libre Office Writer programs and pages must be organized like below. FORMAT A4 Vertical Top margin 3 cm Bottom margin 3 cm Left margin 3 cm Right margin 3 cm. Font Palatino linotype. Font style normal. Writing and gap size of 10 Size (footnote text). 9 Paragraph spacing first 6 nk-then 0 nk paragraph indent 1,15 cm line spacing only 1.

In the writings used a special font which isn't in the Microsoft Word Programme, font style which is used must be added while the article is added to the system.

There are not be details such as page number, header, and footer in the articles.

In the terms of spelling and punctuation, except when the article or the topic is compulsory, the Turkish Language Institute spelling guide must be taken essentially.

In the referred system done in the articles, one of the APA 7 system could use. But there must be a references at the end of every article.

KESİT AKADEMİ DERGİSİ
ISSN: 2149-9225
The Journal of Kesit Academy
Doi: 10.29228/kesit.88310
Research Article

16. Yüzyıl İran ve Osmanlı Minyatür Sanatında Halı Tasvirleri Üzerine Bir İnceleme

A Study on Carpet Depictions in 16th Century Iranian and Ottoman Miniatures

Siamak EGHARLOO [a] Hakan ÇİLOĞLU [b]

Geliş: 12.11.2025 | Kabul: 21.12.2025

Öz: Çalışmada, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatür resimlerinde yer alan halı tasvirleri karşılaştırmalı betimsel yöntemle ele alınarak, halının minyatür kompozisyonu içindeki estetik, perspektif ve sembolik işlevleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, her iki kültürün minyatür resimlerinde kültürel belleği taşıyan halının; yalnızca fonksiyonel ve dekoratif zemin unsuru olarak resmedilmesinin ötesinde; mekan kurgusunu yönlendiren, mekana anlam katan, önemli figürlerin görünürlüğünü arttıran, saray protokolünü ve figür hiyerarşisini belirleyen ve vurgulayan niteliklerle, temsil aracı olarak nasıl kullanıldığını, seçilmiş minyatür resim örnekleriyle açıklamaktır. Araştırmada; nitel araştırma yöntemiyle karşılaştırmalı betimleme, görsel çözümleme, ikonografik okuma ve iki kültür arasındaki sanat etkileşiminin değerlendirmesi yapılmıştır. İncelenen minyatürlerde sanatçının kurguladığı perspektif düzeni içinde halıların konumları, biçim yapılarının nedenleri açıklanmıştır. Bu anlamda halıların kompozisyon, desen ve motif yapıları analiz edilmiştir. Bulgular; her iki kültürde de halıların merkezi, önemli görsel niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. İran minyatürlerinde halının; daha çok sahnenin tüm yüzeyine yayılan dekoratif ve süreklilik sağlayan estetik alan olarak kullanıldığı; Osmanlı minyatürlerinde ise halının mekanı bölen; hiyerarşik derinlik algısı oluşturan ve siyasi otoriteyi temsil eden zemin işlevi gördüğü saptanmıştır. Ayrıca çalışmada, Batı resminde görülen, insan gözünün görme biçimi olan merkezi perspektif anlayışının aksine, minyatür resim sanatında kavramsal ve ters perspektifin benimsendiği; buna bağlı olarak halıların üstten bakış açısıyla resmedilerek, halıların desenlerinin zaman ve hayatın içinde döngüsel anlamlar içeren kompozisyon yapıları nedeniyle, gerçekte olan yapısal biçim görünümlerinin korunduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde halı tasvirlerinin estetik, toplumsal ve dönemin anlamlar taşıyan çok boyutlu temsil dili oluşturduğu çalışmada yer alan örneklerle açıklanmıştır.
Anahtar Kelimeler: Sanat, geleneksel, minyatür, halı, kompozisyon.
Abstract: In this study, carpet depictions in 16th century Iranian and Ottoman miniature paintings are examined through a comparative descriptive method, focusing on their aesthetic, perspectival, and symbolic functions within the miniature composition. The aim of the research is to demonstrate, through selected miniature examples, how carpets carriers of cultural memory in both traditions are used not only as functional and decorative ground elements, but also as representational tools that guide spatial construction, attribute meaning to space, enhance the visibility of significant figures, and determine and emphasize court protocol as well as figure hierarchy. The study adopts a qualitative research methodology, employing comparative description, visual analysis, iconographic

[a] ✉ Sanatta Yeterlilik Öğrencisi, Marmara Üniversitesi
Türkiye | siamak.eagle@gmail.com
[b] ✉ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi
Türkiye | hcilogluart@gmail.com
Citation: Egharloo, S. ve Çiloğlu, H. (2025). 16. yüzyıl İran ve Osmanlı Minyatür sanatında halı tasvirleri üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*, 11 (45), 31-57.
Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. *This article was checked by Intihal.net.* Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. *This article is under the Creative Commons license.*

interpretation, and an evaluation of the artistic interaction between the two cultures. Within the perspectival order constructed by the artists in the examined miniatures, the positions of the carpets and the reasons behind their structural forms are explained. In this context, the compositional structures, patterns, and motif designs of the carpets are analyzed. The findings indicate that carpets possess a central and significant visual quality in both cultures. It has been determined that in Iranian miniatures, carpets are mostly used as a decorative aesthetic field spreading across the entire surface of the scene and providing visual continuity, whereas in Ottoman miniatures, carpets function as a ground element that divides space, creates a sense of hierarchical depth, and represents political authority. Furthermore, in contrast to the central perspective based on human visual perception commonly observed in Western painting, it has been determined that conceptual and inverse perspective are adopted in miniature art. Accordingly, carpets are depicted from a top-down viewpoint, and due to the cyclical meanings embedded in their patterns associated with time and life their real structural visual forms are preserved. In conclusion, this study demonstrates, through the examples analyzed, that carpet depictions in 16th century Iranian and Ottoman miniatures constitute a multidimensional representational language carrying aesthetic, social, and period-specific meanings.
Keywords: Art, traditional, miniature, carpet, composition.

Giriş

Türk ve İran minyatür sanatının tarihi kökleri Orta Asya kültürünün resim geleneğine uzanır. Her iki kültürün eserleri zaman sürecinde gelişerek estetik biçimlenen zengin mirasın ürünüdür. Hükümdarların himayesinde saray atölyelerinde şekillenen sanat anlayışıyla zenginleşen, Dünya sanat tarihinde diğer kültürlerin resim sanatından ayırt edici düşünsel kompozisyon ve anlatım biçimleri zenginleşerek resmedilmiştir. Tarihsel süreçte İran ve Türk kültürü etkileşimleri, iki sunuş biçimi arasında benzerlikler ve ayrımların temel dinamiklerini ortaya çıkarmış; böylece minyatür sanatı iki kültürün estetik dünyasını yansıtan özgün bir ifade alanı olarak gelişmiştir.

Minyatür, İran ve Osmanlı sanatında; kültürel değerler, yaşam biçimi ve olayları temsil eden önemli tarihi belgeler niteliğinde, ortak özellikler barındıran resimlerdir. Yazılı kaynaklar içinde, anlatımı destekleyen görseller olarak yer aldıklarından, minyatür resim olarak anılsalar da asıl önemli olan, her bir minyatür resim; kendine özgü kompozisyon ve ifade biçimine sahiptir. Bu nedenle günümüze ulaşan örnekler incelendiğinde, doğal görme biçimlerinden farklı olarak sanatçının olayları kendi dünyasında kurguladığı, görünen perspektif resimlemelerinin ötesinde, düşünsel çerçevede kültürel ve sembolik anlatımla mekan, zaman ve figür konumlarını şekillendirdiği, serüven bütünlüğü görülmektedir. Dolayısıyla minyatür resimler tanımlanabilir doğal gerçekliğin sanatçı tarafından yorumlandığı; kültürel, sosyal yapı, doğa, gökyüzü ve dini konuların düşünsel evrende yeniden düzenlenerek estetik anlayışla bütünleştiği ve görsel bir anlatı diline dönüştüğü özgün kompozisyonlardır. Resimlerde doğal gerçeklik ötesi renk

OPEN ACCESS creative commons COPE

seçimleri, yine sanatçının anlatımlarında kompozisyon ve görme biçimi zenginliğinin yansımasıdır. Kullanılan renk tercihleri; resmin kompozisyonundaki figür ve katmanları belirginleştirirken, estetik bütünlük içinde ritim, hareket ve derinlik kazandırır. Resimler; yazıdan daha güçlü etkisiyle, izleyicilerin dikkat ve enerjilerini üzerilerine çekerek, zaman ve mekanın edindirdiği hayal dünyası içinde çözümlemelere götürür. Böylece izleyiciler, kompozisyon içinde bir film sahnesinde dolaşır gibi gezinebilir ve her adımda yeni bir detayın açığa çıktığı, zengin ve sürükleyici bir görsel yolculuğu deneyimleyebilirler.

Minyatür resimler yanlış bir genelleme olarak İslam dini çerçevesinde anılmış olsalar da, minyatür resimler üzerinde yapılan çalışmalar arttıkça, konuların oldukça çeşitli olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca İslamiyet'ten önce İran'da minyatür resimler yapılmıştır fakat pek çok kitap ve resimler, çeşitli tahrip edici etkenler nedeniyle günümüze ulaşamamıştır. Buna rağmen, İranlı ressam Mani'ye atfedilen bazı tek yapraklı resimlerin günümüze ulaşabilmiş olması, erken dönem görsel üretim pratiklerine ilişkin önemli ipuçları sunmakta ve bu sanat geleneğinin tarihsel süreçlerini anlamaya katkı sağlamaktadır. Minyatür resimler Farsça'da "Nigargeri" (nakkaş tarafından yapılan minyatür) resimler olarak anılmaktadır, "Nigarger" ise minyatür sanatçısıdır (Shahmari, 2014: 2).

İran ve Osmanlı minyatür resim sanatı, özellikle saraya bağlı bir sanat olarak en önemli eserlerini vermiştir. Saray yaşamını konu alan her iki kültüre ait minyatür resimler incelendiğinde, genelde arka planda yer alan halı tasvirleri geometrik şekil olarak, ortak bir anlayışta resmedilmekle birlikte dönemin sosyal, siyasi ve kişilerin önem durumlarını da yansıtmaktadır. Bu nedenle minyatürlerde halılar yalnızca mekanda fonksiyonel bir görünümden öte, mekanın kavranması, konu ve kişilerin önemine vurgu yapmak için resmedilen bir araç özelliği taşımaktadır. Bu anlamda halılar, mekan algısı ve kompozisyonlardaki kurgusal perspektif derinliğine güç katmaktadır. Soyut mekan ve perspektif ilişkisi içinde yine; desen ve motifleriyle tarihin kültürel hafızasını ve kavramsal derinliğini taşıyan halıların minyatürlerde resmedilmesi, kompozisyonlara alegorik bir boyut kazandırmakta ve resmin anlam katmanlarını zenginleştirmektedir. Halılar ayrıca sarayın zenginliği, sanat zevki ve sarayın gücünün bir temsilcisi niteliğindedir.

Bu çalışma, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde yer alan halı tasvirlerini, seçilen örnekler üzerinden yürütülen karşılaştırmalı betimsel, nitel

araştırma modeli kapsamında yürütülmüştür. İnceleme sürecinde her iki kültüre ait her bir minyatürün kompozisyonda yer alan halıların; konumu, biçim ve desenler bütününün minyatür sahnesindeki görsel dil çözümlemeleri, benzerlik ve karşılaştırmalarla analiz edilmiştir. Görsel çözümleme ve kültürel bağlam okumalarının iç içe geçtiği bu yaklaşımla, halının minyatür resme kattığı anlam çeşitliliğinin görünürlüğü amaçlamıştır. Çalışmada, halının minyatürde zemin unsuru olarak resmedilmesinin yanında soyut, düşünsel mekan derinliği ve perspektif düzenine kattığı sembolik ve estetik değerler açıklanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda her iki kültürün de eserleri sanat tarihi içinde önemle bilinmektedir. İran ve Türk minyatür sanatının genel gelişimine bakıldığında, İran'da İslamiyet'ten önceki dönemlerde üretilen pek çok resimlerden günümüze az sayıda kalmıştır. İran'da Sasani Dönemi'nin ünlü ressamlarından Mani, Maniheizim dininin kurucusu olarak bilinir. Kendisine atfedilen *Erjeng* adlı kitapta yer alan tek yapraklı resimler, dönemin resim sanatını yansıtan önemli örneklerdir. Arap fetihlerinden sonra ve İranlıların İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte, sanat eserlerinde dini kısıtlamalar nedeniyle altın ve gümüşün süslemelerde kullanılmasının yasaklanması, heykeltıraşlık, insan figürü ve portre çiziminin sınırlandırılması sanatın gelişimini doğrudan etkileyen önemli sınırlamalardan biri olmuştur (Egharloo, 2021: b). Selçuklu Dönemi'nde hükümdarlar, İranlı bilim insanlarını danışman olarak görevlendirerek siyaset, savaş ve sanat alanlarında bilgilerinden faydalanılmıştır. (Egharloo, 2021: 15). O dönemde Selçuklu sanat atölyeleri kurularak dokuma, çini, seramik ve minyatür gibi alanlarda eserler üretilmiştir. Bu döneme ait birçok sanat eseri günümüzde yurtiçi ve yurtdışındaki müzeler ve özel koleksiyonlarda yer almaktadır (Rahnavard, 2009: 10).

15. ve 16. yüzyıllar, İran sanat ve kültürünün en yüksek düzeye ulaştığı dönemlerdir (Pakbaz, 2008: 55). Bu yüzyıllar boyunca, İran ve çevre bölgelerde önemli jeopolitik gelişmeler yaşanmıştır. İran'ın doğusunda Hindistan, batısında ise Osmanlı İmparatorluğu güçlü devletler olarak; sanat ve kültürü, siyaset ve askeri güç kadar önemli bir alan olarak görmüşlerdir (Canby, 2012: 51). İran'da ise o dönemde Timurlular, Türkmenler ve Safeviler iktidara gelerek, özellikle 16. yüzyıl boyunca Timurlular ve Safeviler siyasetten çok; sanata verdikleri katkılarla öne çıkmışlardır. Timurlu ve Safevi dönemlerine ait minyatürler, birçok eserde çeşitli ve görkemli örneklerle tanıtılmıştır. Bu dönemlerde Herat, II. Tebriz ve İsfahan okulları öne çıkarken; Kemaleddin Behzat, Agha Mirek ve Siyah Kalem gibi

OPEN ACCESS creative commons COPE

sanatçılar dönemin en yetkin isimleri arasında sayılmışlardır. 16. yüzyılın sonuna gelindiğinde ise, İran topraklarında Timurluların etkisi azalmış ve Safevi Dönemi egemenliği güç kazanmıştır. Safevi minyatürlerinin ilk örnekleri, Herat okulundan yetişen usta ressam Kemaleddin Behzat'ın akademik ve natüralist üslubu; Türkmenlerin daha serbest, hayal gücüne dayalı ve motiflerin kullanım anlayışıyla birleşiminden doğmuştur (Robinson, 1958: 81). Bu dönemde portre tasarımlarına yönelim, Safevi hükümdarlarının sanata olan ilgisiyle de yakından ilişkilidir. Minyatür konuları; önceki dönemlerin devamı niteliğinde olsa da sanatçılar sınırlı bir çerçeve içinde kompozisyonlarında yenilik arayışına girmişlerdir (Rubissow, 1954: 193). Işık ve gölge kullanmaktan özellikle kaçınılması, gerçek perspektif yerine minyatüre özgü mekansal anlayışın tercih edilmesi, bu dönemin belirgin özelliklerindendir. Bu anlayışta figürler, hiyerarşi ve toplumsal konumlarına göre orantısız biçimlerde; küçük ya da büyük resmedilmiştir (Pakbaz, 2008: 91). Birinci Safevi minyatür tarzı, Şah Tahmasb ve İbrahim Mirza'nın ölümünden sonra sona ermiştir (Rahnavard, 2009: 112). Fakat; II. Şah İsmail'in 1575'te tahta çıkışıyla birlikte, minyatür sanatı yeni bir yön kazanmıştır. Şah, görkemli bir *Şehname* hazırlanmasını emretmiş; bu süreçte Şiraz'daki nigargerler de saray çevresine dahil edilmiştir. Eserlerin çoğu Kazvin okulunda üretilmiştir (Canby, 2012: 78). Safevi sanatının yeni minyatür tarzı, özellikle Şah Abbas (1586 – 1627) döneminde belirginleşmiştir. Hindistan'daki Gürkani okulunun sanatçıları ve İsfahan'ın Culfa mahallesinde faaliyet gösteren sanatçılar bu döneme önemli katkılar sağlamışlardır. Gölge ve merkezi perspektifin, sanatçı tarafından yorumlanan soyut kompozisyon düşüncesiyle birleşmesi sonucunda, yeni bir üslup doğmuş ve bu anlayış 16. yüzyılın sonlarından 17. yüzyılın başlarına kadar etkisini sürdürmüştür (Aghdashloo, 2000: 16; Rahnavard, 2009: 115).

Osmanlı döneminde minyatür sanatı; saray yaşamı, sultan portreleri, önemli etkinlik ve törenler, şiir ve hikaye gibi edebi içeriklerin yanı sıra, dini konuları da işleyen; ayrıca günlük yaşam manzaralarını betimleyen bir anlatım biçimi olarak öne çıkmıştır. (Özaltın ve Ölmez, 2011: 5). Bu dönemde minyatürlerin kompozisyonları genelde gerçekliği yansıtan fakat soyut, kurgusal mekanda biçimlenen doğada bulunan varlıklar; insan ve hayvan figürleri, farklı bitkiler ve mimari yapılar gibi konular, dönemin minyatür sanatçıları tarafından tasarlanmışlardır.

Osmanlı dönemi minyatür resminin ilk örneklerine, 15. yüzyılın başlarında rastlanmaktadır. Bu dönemde özellikle İznik ve Bursa gibi sanat açısından gelişme gösteren merkezlerde, minyatür resimlerde; kompozisyon, renk kullanımı, teknik açıdan nitelikli örnekler dikkat çekicidir. (Geçen ve Kösem, 2019: 366). Genel olarak Osmanlı minyatürü, Oluşum, Geçiş, Klasik, Geç Klasik ve Duraklama, İkinci Klasik veya Neo – Klasik ve 1750'den sonrası dönemler olarak sınıflandırılmaktadır (Selimgil, 2021: 660). Oluşum Evresi 15. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, 16. yüzyılın başlangıcına kadar devam etmiştir. 16. yüzyıl Osmanlı minyatür sanatında önemli dönemlerden biri sayılmaktadır. Bu dönemin eserleri II. Bayezid hükümdarlığından başlayarak, III. Mehmet'e kadar devam etmiştir (And, 2004: 110). Bu yüzyılda Osmanlı sarayı, İran'da hüküm süren Safevi devri, II. Tebriz ekolüne ait nigargerler, Çaldıran Savaşı'ndan sonra İstanbul nakkaşhanesine getirilmiştir. Bu nedenle İran'dan getirilen minyatür sanatçıların resim tarzlarının, Osmanlı minyatür eserlerine yansımalarını görmek mümkündür (Rahnavard, 2009: 108 – 109, Canby, 2012: 94). Aynı zamanda 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişimiyle birlikte Batılı ressamlar da nakkaşhanede çalıştığından, resimlerde batılılaşma etkileri izlenmektedir (Kılıç, 2008: 127).

16. yüzyıl minyatürlerinin çeşitli konularının içinde dönemin imparatorluk gücünü ve yaşam tarzından önemli mesajlar veren süsleme özellikleri içinde halı resimleri; kompozisyonlar içindeki konumu, desen yapısıyla yalnızca dekoratif unsur değildir. Dolayısıyla dönemin sosyokültürel, estetik yapısı ve desen beğenilirini göstermek amacıyla, önemli bir gereklilik ve sembolik bir öğe olarak değerlendirilmelidir. Bu dönem halılarının desenleri olarak karşımıza çıkan madalyon desenleri, İran ve Türk süslemelerinin sentezi niteliğindedir (Yetkin, 1991: 87 – 88). İran ve Osmanlı minyatürlerinin süsleme unsurları incelendiğinde, iki geleneğe ait eserlerde; ortak kompozisyon ve desen anlayışı dikkat çekicidir. Figürlerin giyim biçimleri, mimari süslemeleri ve halılar benzer üslup özellikleri sergilemektedir (Özaltın ve Ölmez, 2011: 5).

Araştırmanın Amacı

16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde yer alan halı tasvirleri kültürel ve estetik açıdan incelenerek, her iki kültürün minyatür resimlerinde yer alan halıların kompozisyon, konum ve biçim değerlerinin ortak yönleri ve nedenlerini açıklamaktır. Çalışma kapsamında halı tasvirlerinin minyatürlerde yalnızca

OPEN ACCESS creative commons COPE

dekoratif bir arka plan elemanı olmaktan öte; imparatorluk kültürünü, saray yaşamını, estetik beğeni anlayışını, toplumsal statüyü ve kültürel belleği yansıtan bir temsil aracı olarak nasıl kullanıldığı araştırılmıştır. Bu bağlamda çalışmada, minyatürlerde yer alan halıların asıl odaklanılan konum biçimiyle, perspektif düzenini ve mekan kurgusuyla olan ilişkisi iki kültür ekseninde karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatür resim sanatı örnekleriyle sınırlıdır. Konuyu tanımlayıcı seçilen örneklerle; minyatürlerin genel kompozisyonunun parçası olarak betimlenen halı tasvirlerinin biçimsel çözümlemesi, desen ve motiflerin yorumlanması ve kompozisyon içindeki konumlarının okunması araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda halının geleneksel dokuma kültürü olarak minyatür resimlere yansıma biçimleri; ortak yaklaşım ve ayrımlar değerlendirilmiştir. Çalışma aynı zamanda minyatürde yer alan halıların mekan içindeki rolü; iki kültür açısından değerlendirme kapsamına alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma için belirlenen örneklerle; 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde halı tasvirlerini incelemeye yönelik olarak karşılaştırmalı betimlemelere dayalı nitel araştırma modeli temelinde yürütülmüştür. İnceleme sürecinde seçilen minyatür örnekleri; kompozisyon içerisindeki halıların konumu, biçimsel özellikleri, desen örgüsü ve perspektif kurgusu açısından analiz edilmiştir. Görsel çözümleme, ikonografik okuma ve kültürel bağlam değerlendirmesi birlikte uygulanarak, halının minyatürdeki temsil biçimi ve genel perspektif içindeki konumu belirtilmiştir. Süsleme özelliklerinde sanatçı üsluplarının okunması ve kültürel etkileşim göstergelerinin belirlenmesi, nitel veri değerlendirme süreçlerinin temelini oluşturmuştur. Ayrıca araştırma kapsamında literatür incelemeleri yapılarak, İran ve Osmanlı minyatür sanatı arasındaki etkileşim, benzerlik ve üslup farkları betimlemelerle açıklanmıştır. Araştırma bulguları; minyatür resimlerde temsil edilen halıların kompozisyon içindeki değeri karşılaştırmalarla yorumlanmıştır. Literatürde minyatürlerde yer alan motiflerin sembolik, estetik ve kavramsal açıdan ele alındığı çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, halı tasvirlerinin minyatür kompozisyonundaki yeri ve işlevi üzerine yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu makalede, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatür resim sanatında halı tasvirlerinin

kompozisyon içindeki konumu, biçimsel özellikleri, desen ve motif yapısı karşılaştırmalı olarak incelenmekte; halı tasvirlerinin her iki kültürün estetik anlayışındaki rolü ayrıntılı biçimde değerlendirilmektedir.

Minyatür Resimde Halının Estetik Yeri

16. yüzyıl Osmanlı sanatının en önemli eserlerin üretildiği bir dönemdir. Ayrıca bu dönemin minyatür sanatına bakıldığında, Osmanlı ve İran minyatür eserlerinde farklı konular işlenmekle birlikte, kompozisyonların soyut, kurgusal mekanları içinde ortak üsluplar dikkat çekicidir. Her iki kültürün Dönemin klasik süsleme özelliklerinin yer aldığı minyatürlerde söz konusu motifler sembolik anlamlar taşımakta ve dekoratif amaçla kompozisyonda yer almaktadır. Hatayi ve rumi motifleri, kuş ve hayvan figürleri, soyut biçimler, kumaş detayları ve halılar; her iki kültürün minyatür resimlerinde yaygın olarak kullanılan görsel öğeler arasındadır. Bu bağlamda halı; dekoratif motifler içerisinde iki ekolde de ortak ifade biçimidir.

Geleneksel sanatlar içinde halı dokumalar, kültürel kimlikle tarihsel süreçte gelişen, fonksiyonel yapısından daha önemli desen kompozisyonlarının kavramsal özellikleriyle estetik sanat eserleridir. İran'da farklı dönemlerde hüküm süren yönetimler ve Osmanlı İmparatorluğu'nda saray yaşamında önemli değere sahip olan halılar, saraya bağlı özel atölyeler ve yöresel kompozisyonlarla, kültürün vazgeçilemez üretimleri olmuştur. İran sanatında halılar genelde yedi ana kompozisyon düzeni altında sınıflandırılmaktadır. Madalyon, seccade / mihrabi, çerçeve tasarımı, yönlü (muharremat), raporlu, yüzeyi kaplayan (seraser – efşan) ve kıvrım dallar (bahçe planı); bu sınıflandırmaları kapsamaktadır. (Egharloo & Zavieh, 2020: 165 – 168). Minyatür sanatında yer alan desen ve motifler, genelde halılarla aynı üslup bütünlüğündedir.

İran'da el dokuması halılar önemli sanat dalı olarak, kültürel kimliğin üretimleridir. Bu nedenle sarayların zemini halılar ile süslenmiştir (Morony, 2015). İslamiyet'ten sonra halı ürünleri savaşlardan dolayı pek bulunmamaktadır. Fakat; İlhanlı ve Timur Dönemi minyatür resimlerinde halı tasvirlerinin görülmesi mümkündür. İlk halı örnekleri Safevi Dönemi'nde hayvan, insan figürü ve bitkisel motiflerin yer aldığı kompozisyonlarda dokunmuştur (Çaşkurlu, vd., 2022: 842). Safevi Dönemi'nden önce Herat ekolünde İran'lı sanatçılar tarafından halılar minyatürlerde resme anlam katan niteliğiyle kullanılmıştır. 16. yüzyılın başlangıcında

OPEN ACCESS creative commons COPE

Safevi Dönemi'nde müzehhipler ve nigargerlerin Herat Kütüphanesi'nden Tebriz'e aktarılmasıyla, sanatçılar tezhip yapmak yerine, genellikle halı tasarlamışlardır. Bu nedenle 16. yüzyılda İranlı sanatçılar; cilt ve tezhip sanatında kullanılan madalyon desenlerini, halı kompozisyonlarına da yansıtmışlardır (Özaltın ve Ölmez, 2011: 18), (Egharloo & Zavieh, 2020: 166).

16. yüzyılda Osmanlı Dönemi'nde halı sanatı diğer sanat dalları gibi öne çıkan bir sanattır. Halılar genel olarak Uşak şehrinde, Osmanlı sarayı için farklı kompozisyonlarda dokunmuştur (Yetkin, 1991: 87). Türk halılarında yıldızlı olarak nitelendirilen kompozisyonların yanı sıra, İran'dan esinlenilmiş madalyon desenleri 1514'den sonra halı kompozisyonlarında görülmektedir (Aslanapa, 1987: 103). Dolayısıyla halılarda kullanılan desen üslupları minyatürlerde de yer almıştır.

Minyatür sanatında halının estetik önemi, mekanda kompozisyonunda, yalnızca resimde zemin deseni niteliğinde değildir. Resmin kompozisyonuna değer katan, mekan kurgusunda nitelik belirleyici alanlar oluşturan, figürlerin önem ve konumuna dikkat çeken ve minyatür sahnesini kültürel açıdan yansıtan güçlü görsel ifadelerdir. Bu nedenle saray sahnelerinde yer alan halılar, güç ve statü vurgusunun görsel kanıtıdırlar. Halılar; minyatürün estetik tamamlayıcısının ötesinde, renk, motif ve desen bileşimleriyle kompozisyona ritim, denge, hiyerarşi ve görsel derinlik kazandıran bir tasarım unsurudur. Halının minyatürlerde resimlenmesiyle, perspektif kavramının yeniden yorumlama biçimine dikkat çekilmektedir. Sanatçı tarafından kurgusal perspektifle soyut mekan kompozisyon düzeninde yer alan halılar; kompozisyon katmanlarının okumalarına değer katan, figür ve mekan ilişkisini soyut düzlemde kuran, görsel bütünlük sağlayıcılardır.

İran ve Osmanlı Minyatür Resimlerinde Halı Tasvirleri

İran ve Osmanlı minyatür resimlerinde yer alan halı tasvirleri, kompozisyon bütünlüğünü sağlayan bir düzen unsuru niteliğiyle, kurgusal mekanın kültürel ve estetik kimliğini belirleyen; düşünmeye ve dikkat çekmeye yönelten temel görsellerden biri olarak, Batı resmindekinden farklı perspektif yapısındadır. Bu özellikleriyle mekanın kavranmasında kritik bir rol üstlenirler. Minyatürde merkezi perspektifin doğrudan kullanılmaması yöntemiyle aynı prensipte resmedilen halılar; soyut ve düşünsel mekan kurgusunda, konumları belirleyen etki kazanmaktadır. Minyatür resimlerde yer alan özellikle madalyon desenli halılar;

dönemin saray yaşamı ve olayların belirtildiği sahnelerde oldukça önemli konumdadır. Halılara üstten bakış açısıyla; mekanın perspektif bütünlüğü içinde, halının gerçek biçim yapısının resim içinde de görünürlüğü korunarak, halı desenlerinin kavramsal önemine vurgu yapılmaktadır.

16. Yüzyıl İran Minyatür Resimlerinde Halı Tasvirlerinin Biçim, Konum ve Estetik Özellikleri

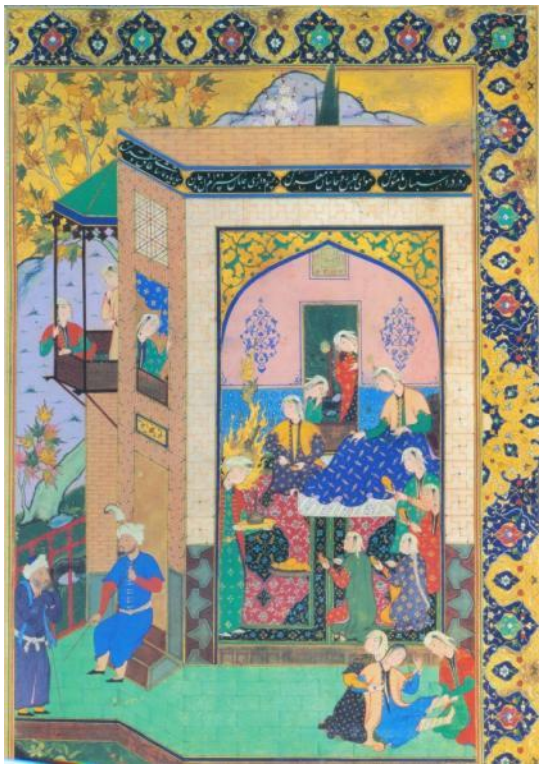
16. yüzyıl İran minyatür sanatında yer alan halı tasvirleri; sanatçı tarafından kurgulanan soyut mekan kompozisyonu tanımlayan ve sahnenin soyut perspektif anlayışını görünür kılan önemli bir görsel unsurdur. Resim örnekleri incelendiğinde, figürlerin halıların üzerinde konumlandığı düzlem olarak resmedildiği görülmektedir. Halıların bordür ve orta zemin kompozisyonlarında yer alan dönemin kompozisyon ve desen özellikleri görünür niteliktedir. 16. yüzyılda halıların orta zeminde kullanılan; küçükten büyüyen ve tekrardan küçülen madalyon desen düzeni; kompozisyona zaman kavramı içinde; yaşamda yükselen ve inen miktarlar ve yaşamın döngüsünü anlatan sessiz bir serüven katarken, resim sahnesi içinde desenleri aracığıyla mekan – zaman ve hayat ilişkisinde figürün konumunu da sorgulatmaktadır (Çiloğlu, 2019a: 186 – 191; Çiloğlu, 2019b: 202 – 207).

Merkezi perspektif kurallarının dışında, sanatçının kurguladığı serbest bakış açısıyla vurgulamak istediği sahnede, halıların perspektif kurallarının dışında kullanımı; minyatür resmin kurgusal bütünlüğünün yanında asıl olan; halıların kompozisyonları ve içlerinde yer alan desen ve motiflerde soyut ifadelerin etkisinin korunması nedenidir. Üstten bakış açısıyla resmedilen halıların, kararlılık yapısı sergileyen kare – dikdörtgen kompozisyonları; zaman ve hayatın içinde gerçekleşen doğal yaşam döngüsüne dayalı desen ve motiflerin gizli anlatım özellikleriyle yer almaktadır (Çiloğlu, 2024: 177). Bu nedenle duygu ve düşüncelerin soyut biçimleri olan desenleri tekrardan doğal gözün gördüğü perspektife göre yeniden resimlemek, halının bordürlerle desteklenen hayatın içinde yaşam ve zamanın kararlı döngüsünü tekrardan biçimlendirerek, yakın – uzak ilişkisi veren, deforme edilmiş yeni bir zaman döngüsü demektir. Bu görme şekli düşüncesi; minyatür resimlerde izleyicinin bilgi ve hayal dünyasını sınayan soyut perspektifin ve özellikle halıların gizli dünyasını ve minyatür resimdeki anlam ve etkisini zayıflatır. Dolayısıyla minyatür resim sanatçıları; insan gözünün görme biçimi perspektif kurallarını bilmiyor değildiler. Sanatçılar resimlerde; seçtikleriyle vurgulamak

OPEN ACCESS creative commons COPE

istedikleri sahneleri, kendilerine göre biçimlendirerek istenilen görünürlük etkisini vermişlerdir (Resim 1 – 6). Sanatçıların kurgularındaki stereoskopik şekli; doğadaki farklı canlılarda da görme özelliği olarak bulunmaktadır. Bu canlılar gözlerini birbirlerinden bağımsız hareketle baktığı görüntüleri beyinlerinde birleştirerek, kendi anlam yapılarını oluştururlar.

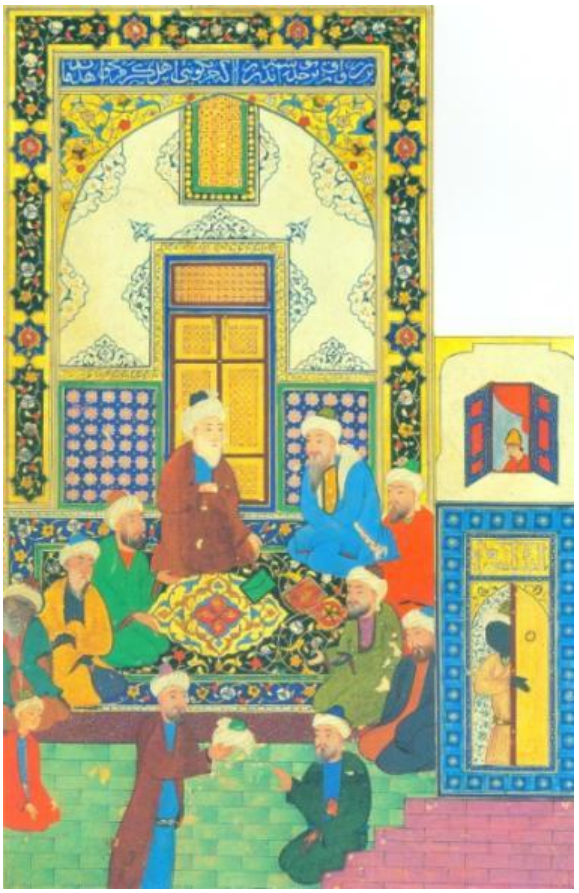
İran'da Safevi Dönemi'nde, 1521 yılında Ghasem (Kasım) Ali tarafından tasarlanmış olan *"Hz. Yusuf'un Züleyha Ziyafetine Girişi"* isimli minyatür Nizami'nin Penj Ganj (Penc Genc) divanından eser; İran, Gülistan Sarayı'nda bulunmaktadır. Sanatçı; Herat'ın ekolu olarak devam eden, II. Tebriz üslubuyla yaptığı kompozisyonda; iç ve dış görünümlerin yer aldığı saray resminde üç adet halı görülmektedir. Resimde bir çift kırmızı halı ve diğeri ise Züleyha karakterinin oturduğu halı tasviridir. Yan yana duran kırmızı zeminli iki halının desen kompozisyonu madalyon desenlidir. Bu tür kompozisyon çoğu zaman tezhipte; özellikle kitapların dış kapak süslemelerinde kullanılan madalyon deseni olmasına rağmen, milattan önce İran kazılarında mühür ve tabletlerin üzerinde de benzerleri görülmüştür (Egharloo ve Zavieh, 2020: 167). Kırmızı zeminli halılarda kullanılan madalyon deseninin benzeri duvar süslemelerinde de görülmektedir. Diğer halı ise Züleyha'nın mavi, uzun elbisesi nedeniyle kısmen görünen açık renk halıdır. Kırmızı zeminli halıların süsleme özellikleri detaylı olarak anlaşılmaktadır. Her iki halıda; kıvrımlı dallar üzerinde hatayi, penç motifleri ve madalyon desenlerinde yine aynı motiflerle rumi motifleri yer almaktadır. Kırmızı zeminli halıların üzerinde duran açık zeminli halıda ise rumi motifleri kullanılmıştır (Resim 1).

Resim 1: Nizami Penc Genc, Hz. Yusuf'un Züleyha ziyafetine girişi. Ghasem Ali, 1521, (Hosseini Rad, 2010: 112)

Günümüzde İran Gülistan Sarayı'nda sergilenen ve 1553 yılına tarihlenen, Bostan-i Sa'di'den ilham alınan *"Birûn Amed ez Tağ[h]-o Destar-I K[h]iş"* isimli minyatürde halı tasviri, kompozisyonun orta – alt bölümünde resmedilmiştir. Halı üzerinde yer alan figürlerin toplum içindeki yüksek statüleri, halı üzerinde konumlanmaları aracılığıyla vurgulanmıştır. Böylece halının; sahnenin hiyerarşik düzenini belirleyen, temel zemin olarak işlevi görmektedir. Halının orta zemin kompozisyon deseni; 16. yüzyılda oldukça kullanılan madalyon ve çevreleyen bordür deseni, dönemin estetik anlayışını yansıtmaktadır. Halı desenlerinin duvar yüzeyinde yer alan süslemelerle aynı üslupta olması, estetik bütünlük ve figürlerin statü ve önem durumunu güçlendirmektedir. Halının merkezi perspektife uğratılmadan resmedilmesi, sahnenin genel bütünlüğünün korunmasıyla birlikte, halıyı süsleyen; zaman ve döngüsel kavramları niteleyen desenlerin anlam ve düşünsel derinliğinin bozulmaması nedeniyledir (Resim 2).

OPEN ACCESS creative commons COPE

Resim 2: Bostan-i Sa'di, Birun Amed ez Tağ[h]-o Destar-I K[h]iş. Anonim, 1553, Gülistan Sarayı, (Hosseini Rad, 2010: 138)

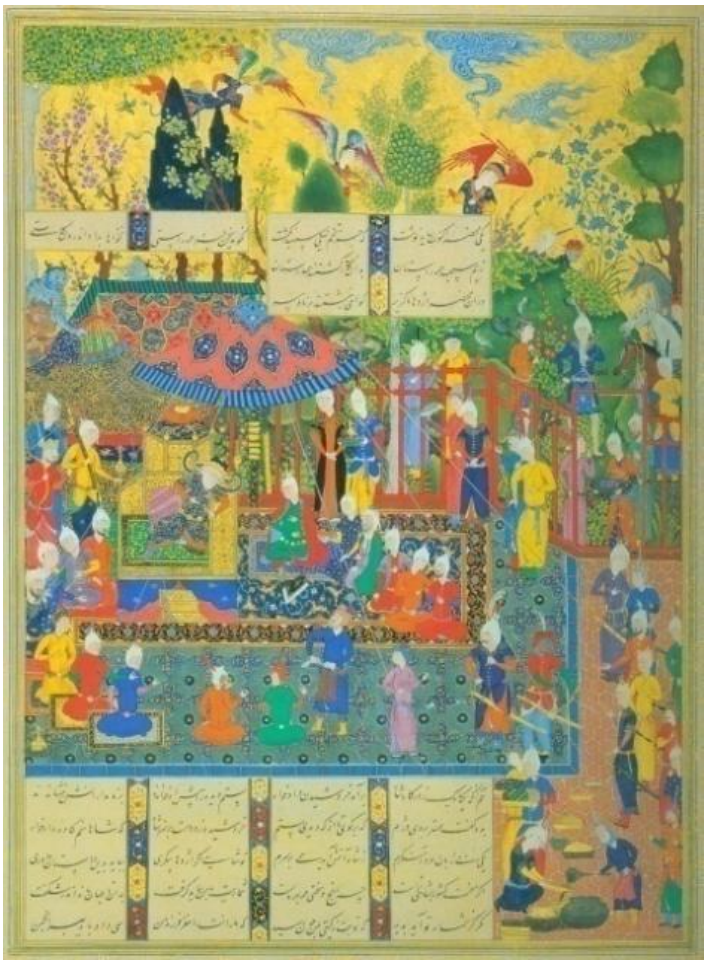
Safevi Devleti'nin diğer minyatür çalışmasında, Tahmasebi Şehnamesi'nden bulunan *"Dahhak'ın Omuzunda Yılan Çıkması"* isimli minyatürde, büyük halı üzerinde merkezde açık zeminli küçükle birlikte iki halı görülmektedir. Mavi zeminli, rumi desenli büyük halı kufi bordür deseniyle çevrilidir. Omuzlarında betimlenen iki yılan figürüyle; açık zeminli, bitkisel desenli küçük halı üzerinde oturan Dahhak figürünün merkezi konumu, halı tasviriyle öne çıkartılarak vurgulanmıştır. Dolayısıyla minyatürde halı; figürün öne çıkartılmasında önemli konum üstlenmiştir (Resim 3).

Resim 3: Tahmaseb Şehnamesi, Yılan Dahhak'ın omuzunda çıkması. Sultan Mohammad, 16. yüzyıl, Tahran Çağdaş Sanat Müzesi (Museum of Contemporary Art Tehran, 2021: 29)

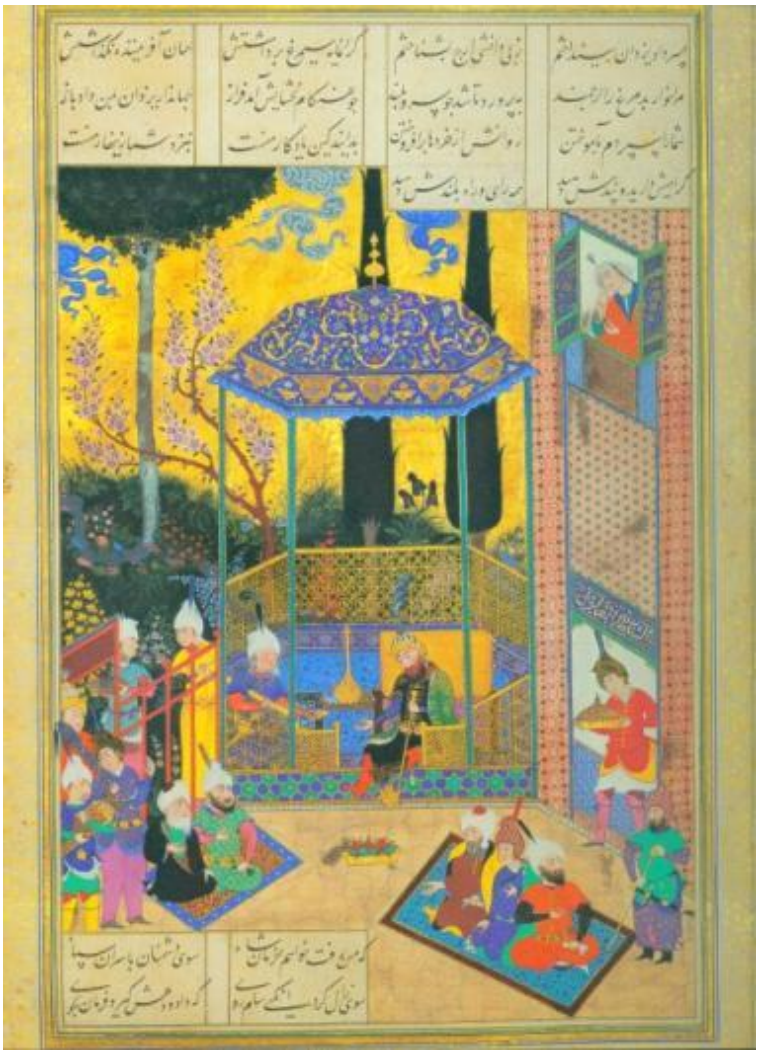
Tahran, Çağdaş Sanat Müzesi'nde Şah Tehmaseb Kütüphanesi'nde tasarlanmış olan Tahmasebi Şehnamesi'nin eserlerinin arasında *"Kave, Dahhak'ın Mektubunu Yırtıyor"* isimli minyatürde halıların kullanım yoğunluğu dikkat çekicidir. Eserde bir büyük halı üzerinde iki küçük ve sağ alt köşede sıralanan üç küçük halıyla birlikte, toplam altı adet halı yer almaktadır. Bu eserde Dahhak figürü yüksek konumuna rağmen, minyatürün merkezinde Kave (Gave) figürü yer almıştır. Resme bakıldığında iki önemli figür; resmin orta kısmında büyük halı üzerine serilen iki farklı halıda konumlanmıştır. Resimde figür yoğunluğuna rağmen, olayda önem derecesine sahip kişilerin halılar üzerinde yer alması, halıların kişilerin statülerini öne çıkarmada önemli role sahip olduğu bu örnekte de görülmektedir. Halı kompozisyonlarında rumi, bulut, hatayi ve penç motiflerinden oluşan kıvrımlı desenlerin kullanılması, dönemin İran ve Türk sanatlarında ortak üslup tarzını göstermektedir (Resim 4).

OPEN ACCESS creative commons COPE

Resim 4: Tahmaseb Şehnamesi, Kave, Dahhak'ın mektubunu yırtıyor. Anonim, 16. yüzyıl, Tahran Çağdaş Sanat Müzesi, (Museum of Contemporary Art Tehran, 2021: 34)

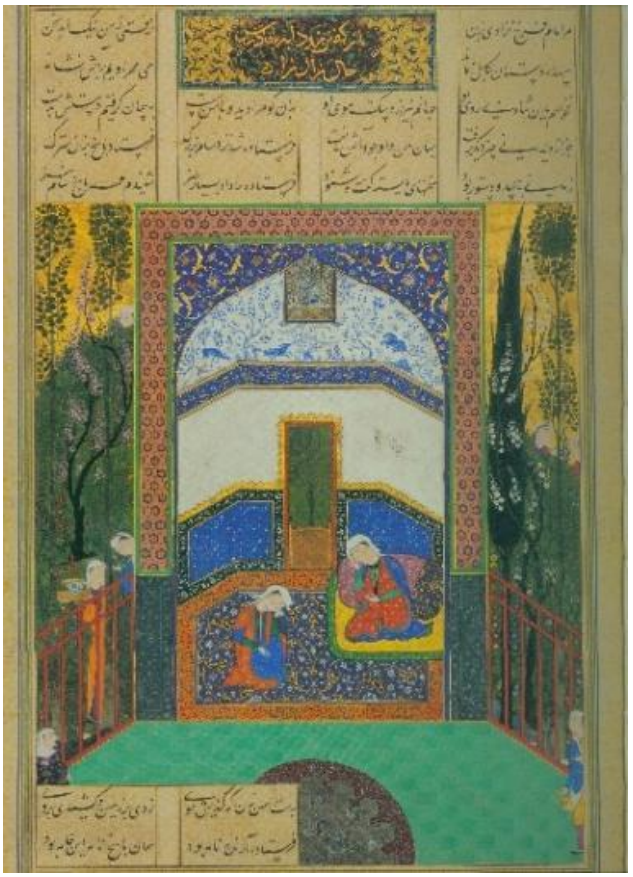
Yine; Tahran, Çağdaş Sanat Müzesi'nde yer alan 16. yüzyıl, Tahmaseb Şehnamesi'ne ait *"Sam, Zal'ı terk ediyor"* isimli minyatürde; çardak zeminini kaplayan mavi zeminli büyük altıgen halı üzerinde karşılıklı oturmuş figürlerin önem derecelerini ve karşılıklı sohbetlerini belirten iki küçük halı ve çardağın dışında, çardağa yönelen karşılıklı diyagonal halılarda yine yüksek konumlardaki figürler yer almaktadır. Bu minyatür resim örneğinde de halının mekan içindeki önemine vurgu yapılmakla birlikte, halıların figür statülerinin ayırt ediciliğinde üstlendiği rolü görülmektedir. Çardağa yönelen halıların desen kompozisyon yapılarını deforme etmeden, diyagonal konumu; çardak dışında olsalar bile, çardak içi sohbet veya görüşmeyle ilişkili oldukları mesajını vermektedir (Resim 5).

Resim 5: Tahmaseb Şehnamesi, Sam, Sam'ın Zal'i Zabulistan ve Sistan'ın Hükümdarı olarak görevlendirmesi. Kadimi, 16 yüzyıl. (Museum of Contemporary Art Tehran, 2021: 69)

Tahran, Çağdaş Sanat Müzesi'nde bulunan 16. yüzyıl sanatçısı Abul Aziz, Tehmaseb Şehnamesi'nde *"Kız Rudabe'nin durumunu bilgilendirir"* isimli minyatür resimin merkezinde bulut ve rumi desen bordürlü, altıgen biçimli halı tasviri yer almaktadır. Bu minyatür resim örneğinde halının mekanın zeminine uygun tasarlanması, halının mekan için ne kadar önem kazandığı görülmektedir (Resim 6).

OPEN ACCESS creative commons COPE

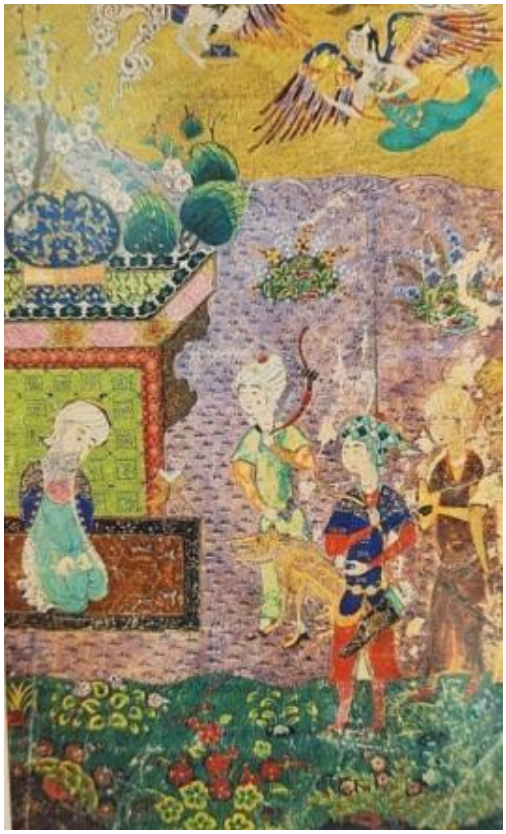
Resim 6: Tahmaseb Şehnamesi, Rudabe'nin Annesine Zal'in Durumunu Anlatması. Abul Aziz, 16. yüzyıl, (Museum of Contemporary Art Tehran, 2021: 78)

16. Yüzyıl Osmanlı Minyatür Resimlerinde Halı Tasvirlerinin Biçim, Konum ve Estetik Özellikleri

16. yüzyıl Osmanlı minyatürlerinde halı tasvirleri, kompozisyonun estetik yapısı ve sanatçının mekan düzenine anlam kazandırmak için kullandığı temel görsel unsurlardan biridir. Bu açıdan İran minyatür resim sanatıyla dönem ve kompozisyon açısından benzer özellikler gösterirler. Resimlerde insan gözünün doğal görme biçiminin kullanılmadığı perspektif kuralları, minyatür resimlere soyut mekan içinde kurgusal derinlik kazandırır. Osmanlı minyatür sanatında da halılar, figürlerin statü durumunu ve etki gücünü öne çıkaran görev üstlenmektedir. Halıların desen kompozisyonları yine dönemin İran sanatıyla ortak kültürel desenleri olan madalyon, hatayi, penç, rumi, bulut gibi diğer sanat dallarında da süslemeler için kullanılan motiflerin estetik bütünlüğüyle oluşturulmuştur. Sanatçının kurguladığı ve olay ve figürlerin minyatür resim sahnesindeki önemlerine

göre konumlandırdığı biçimsel perspektifte halılar, bu anlamda izleyicinin görme ve çıkarım yapmasını güçlendiren görsel bir düzen oluşturmaktadır. Dolayısıyla 16. yüzyıl Osmanlı minyatür sanatında resmedilen halılar, sahne düzeninin kavranmasını ve sanatçının kurgusal perspektifinin çözümlenmesinde önemli bir araçtır.

1515 tarihli Hamdi'ye atfedilen Yûsuf-u Züleyhâ manzumesinden "*Oğullarının Yakub'a Kurdu Getirmesi*" isimli minyatürde, Hz. Yakub eserde temel figür olarak, kompozisyonun sol kısmında halı üzerinde otururak yer almaktadır. Figürün karşısında dört figür (oğulları) ve bir hayvan figürü (kurt) görülmektedir. Eserin önem verilen figürü Hz. Yakub'un oturduğu mihrap desenli, kahverengi seccade halının desen kompozisyonu rumi desenlidir. Bu örnekte halı; Hz. Yakub'un kompozisyon içinde görünürlüğüne etki sağlarken, figürler içindeki önemini de güçlendirmektedir (Resim 7).

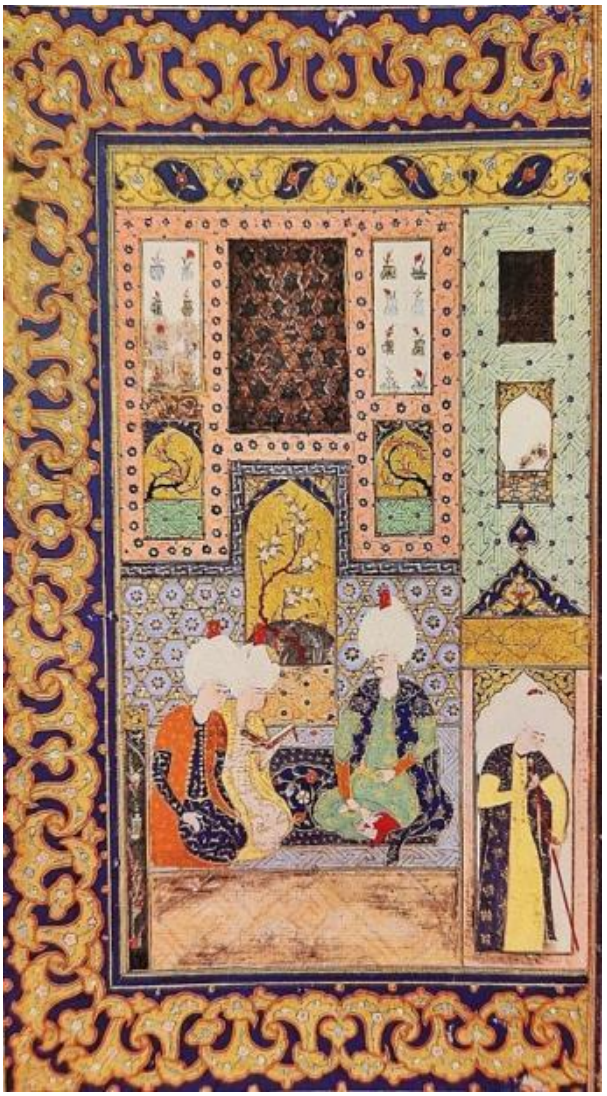

Resim 7: Oğullarının Yakub'a kurdu getirmesi. Hamdi, 1515, (Bağcı vd., 2006: 64)

1512 – 1520 yıllarında hükümdarlık yapan Sultan I. Selim'in (Türk Tarih Kurumu, t.y.), Farsça *Dîvân'*ının çift sayfalı, iki minyatürlerden birisi olan "*Sarayda*

OPEN ACCESS creative commons COPE

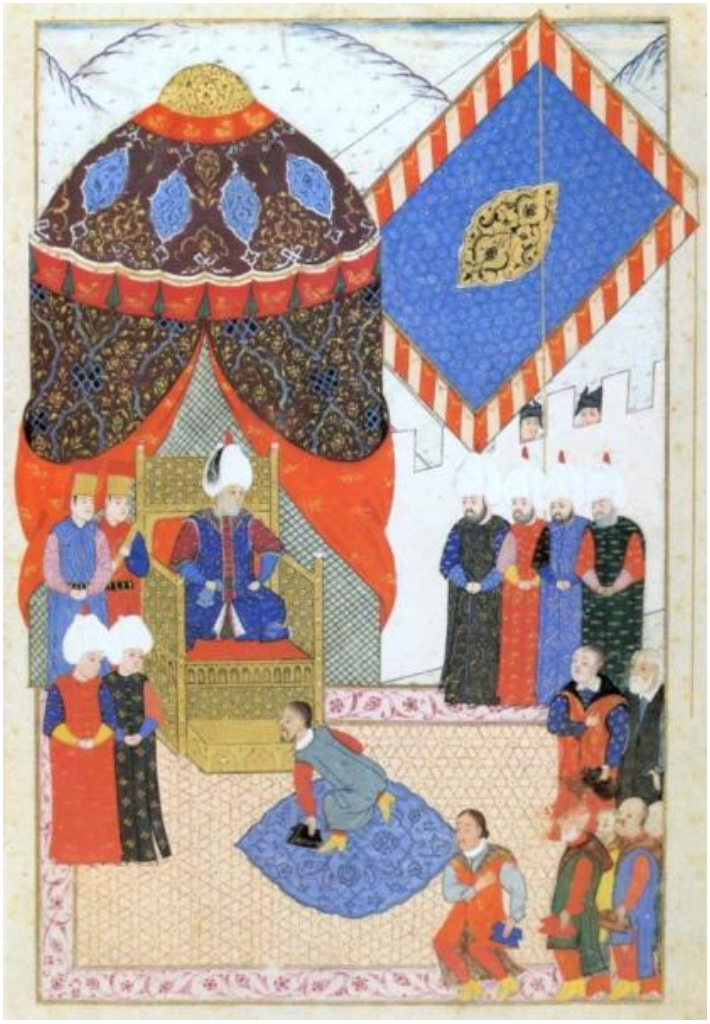
Toplantı" isimli minyatür resimde; Sultan I. Selim en önemeli figür olarak, kompozisyonun orta kısımda halı üzerinde yer almaktadır. Karşısında bulunan diğer iki figürden birinin kısmen halı üzerinde, diğerinin ise halının dışında kaldığı görülmektedir. Bu eser; halının zeminde fonksiyonel yapısının yanında, saygı unsuru taşıdığına da önemli bir belge niteliğindedir. Halının madalyon deseni bitkisel motiflerden oluşmaktadır (Resim 8).

Resim 8: Sarayda Toplantı, Sultan I. Selim Dîvan. Anonim, 16. yüzyıl, İÜK, (Bağcı vd., 2006: 60)

1569 tarihli, Nakkaş Osman'ın Kanuni Sultan Süleyman'ın Erdel Prensi'ni kabulü minyatür resminde, madalyon desenli, açık zemin rengindeki halı

tasvirinde; Kanuni Sultan Süleyman'ın huzurunda Erdel Prensi'nin halının merkezinde bulunan madalyon deseninin üzerinde eğilmesi, halının mekan kurgusunda yönlendirici etkisi ve madalyon deseninin selamlama ve saygı sunumu için önemli bir duruş noktası olduğunu göstermektedir. Ayakta duran figürlerden yüksek derecede olanlar halının üzerinde, daha düşük derecede olanlar ise halının kenarında; bordür deseninin üzerinde yer almaktadırlar. Dolayısıyla halı yalnızca bir zemin tasviri olmayıp, mekanı bölerek güç ilişkilerini düzenleyen ve sahnenin hiyerarşik duruş konumunu belirleyen işleve sahiptir (Resim 9).

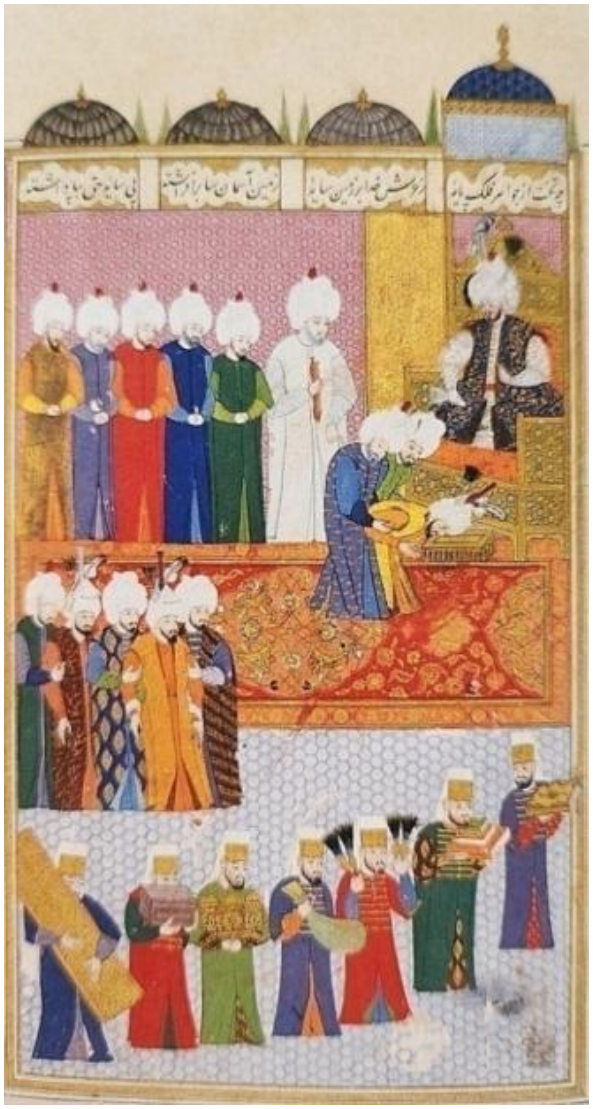
Resim 9: Kanuni Sultan Süleyman'ın Erdel Prensi'ni kabulü. Nakkaş Osman, 1569, (Mahir, 2012: 246)

OPEN ACCESS creative commons COPE

1581 yılına ait Şehinşahnâme'den Seyyid Lokman'ın eseri "*Safevi Elçisi Tokmak Han'ın Huzura Kabulü*" isimli minyatür resimde, mekanı yatay yönde bölen kırmızı zeminli yarım – tam – yarım madalyon desenli halı, sahnenin tamamına yönlendirici etkisi ve izleyiciler tarafından resmin kavranması açısından önemli bir konum durumundadır. Minyatür resimde; Sultan III. Murad'ın taht töreninde İran'ın Safevi Dönemi'nin elçisi Tokmak Han'ı huzuruna kabul sahnesi resmedilmiştir. Resim; diğer örneklere göre değerlendirildiğinde, Sultan III. Murad en önemli figür olmasına rağmen kompozisyonun merkezi yerine, halının kenarında sağ üstte yer aldığı görülmektedir. Burada halı; Sultana saygı ve selamlama için diplomatik kabulün gerçekleştiği, tören alanın sınırlarını vurgulayan bir zemin görevi üstlenmektedir. Dolayısıyla halı üzerinde yalnızca ziyarete gelen Tokmak Han ve yanında eşlik eden iki saray görevlisi figürü bulunmaktadır.

Resme bakıldığında; figürlerin derece yüksekliğine göre konumlanması, merkezi perspektifin aksine ters perspektif sergilemektedir. Batı resmi ve doğal görme biçimindeki figürlerin merkezi perspektifte uzaklaştıkça küçülmesinin aksine, aşağıda bulunan küçük figürlerden giderek büyüyen bir figür resimlemesi görülmektedir. Bu durum; figürlerin önem dereceleri aracılığıyla, doğal görme biçiminin aksine; bilgi, düşüce ve tecrübelere dayanan kavramsal bir perspektif sunmaktadır. Örneğin bir insan rüzgarın açığa doğru dalga oluşturduğu denize baktığında veya fotoğrafladığında, merkezi perspektif görünümü nedeniyle kıyı durgun fakat denizin hareketleri daha belirgin görülür. Göz ileriye baktığında ufka doğru dalgalar birbirine yaklaşarak seçilemez duruma gelir. Dolayısıyla fotoğrafın alt bölümünde dalgalar büyük, üst bölümünde küçük görünür. Fakat kavramsal açıdan bilgi ve tecrübeye dayalı tam tersi bir durum söz konusudur. Çünkü gerçekte kıyıda dalgalar küçükken, açıldıkça ve deniz derinleştikçe dalgalar büyür. Bu nedenle minyatür resimde sanatçı kendi düşünsel olan ters perspektifi; figürlerin önem dereceleri aracılığıyla uygulamıştır. Halının desen yapısına bakıldığında; orta zeminde yer alan yarım – tam – yarım madalyon desen yapısı; gökyüzü, doğa ve yaşamın içinde yükselen ve inen miktarlar, mevsim geçişleri, bir yaprağın küçükten büyüyerek sonbaharda düşmesi gibi döngüsel olayların desen kompozisyonuyla kavramsal ifade edilirken, orta zemini çevreleyen bordür; döngünün kararlı akışına kavramsal vurgu yapmaktadır (Çiloğlu, 2019c: 336 – 338). Diğer açıdan ise orta zemindeki madalyon deseninin yarım – tam – yarım deseni içsel sonsuzluk duygusunun bordürle durdurulması olarak da nitelendirilebilir.

Bu nedenle resme konu olan halı deseni kendi içinde; zaman ve uzak – yakın, küçük – büyük ilişkisi barındırır. Bu kavramsal perspektif yapısı içeren desen kompozisyonunun merkezi perspektife uyarlanarak resmedilmesi durumunda, desenlerin soyut ifade biçimleri gereksiz deforme olacaktır. Bu nedenle sanatçı; kavramsal farkındalık ve bilgisiyle, desenlerin kavramsal yapılarını bozmadan, kendi perspektif kurgusunu oluşturmuştur (Resim 10).

Resim 10: Şehinşahname, Safevi elçisi Tokmak Han'ın huzura kabulü. Seyyit Lokman, 1581, (Bağcı vd., 2006: 126)

Bu bağlamda her iki kültürün minyatür resimlerinde yer alan halı tasvirleri, yalnızca dekoratif bir unsur olmaktan ziyade, sahnenin mekansal mantığını

OPEN ACCESS creative commons COPE

oluşturan, toplumsal statü kodlarını aktaran, kültürel belleğin izlerini taşıyan ve mekan – figür ilişkisini belirleyen perspektif kurgusunu temsil etmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatür resimlerinde yer alan halı tasvirleri; karşılaştırmalı betimsel yöntemle açıklanarak, her iki kültürde de halının yalnızca fonksiyonel ve dekoratif bir kültürel bellek üretimi olarak, zemin unsuru niteliğinin ötesinde; mekan kurgusunu yönlendiren, figürlerin kendi içindeki yüksek önem derecesini belirleyen, toplumsal statü göstergelerini konumlandıran görevler üstlenen, bir temsil aracı olduğu açıklanmıştır. İncelenen örnekler sonucunda her iki kültürde halının merkezi işlev üstlendiği, figürlerin önem sırası, tören düzeni ve diplomatik protokolde konumlanmaları doğrudan halı aracılığıyla belirlendiğinin görselleştirildiği saptanmıştır. Araştırma bulguları, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde halı tasvirlerinin ortak bir süsleme geleneğine dayandığını göstermektedir. Halıların kompozisyonlarında madalyon desenleri, hatayi, penç, rumi, bulut motifleri ve kıvrımlı dallar, bordürlerde ise kufi desenlerin kullanımı; iki kültürde de benzer estetik anlayışın kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Minyatürlerin perspektif boyutu incelendiğinde, Batı resminde görülen, gözün doğal görme biçimi olan merkezi perspektif yerine, sanatçının kurguladığı kavramsal mekan anlayışının benimsendiği ve mekan örgüsünün stereoskopik görme biçimiyle; vurgulanmak istenilenlerin biçimlendirildiği ve öne çıkarıldığı tespit edilmiştir. Bu kurgusal perspektif içinde halıların perspektif yapıları ise; halıların soyutlamalarla oluşturulan kavramlar yüklü kompozisyonlarının korunması şeklindedir ve bu özelliklerin deforme olmaması için, üstten bakış görünümüyle resmedilmiştir. Böylece desenlerin görünürlüğü ve etkisi korunmuş, kompozisyonlarda zaman ve yaşamı miktarlarla anlatan döngüsel anlam katmanları vurgulanmış olmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde sanatçının düşünsel yapıda zamanı yönettiği mekan kavramı içinde, tüm görsel öğeleri bir organizatör olarak yerleştirdiği minyatür resimlerde; halılar ve figürler aracılığıyla da aynı özelliği kullanarak, kurgusal etkiyi güçlendirdiği izlenmiştir.

Her iki kültürün minyatür resimlerinde yer alan halı tasvirlerinde farklılıklar incelendiğinde, 16. yüzyıl İran ve Osmanlı minyatürlerinde halı tasvirleri ortak perspektif ve süsleme geleneğine dayansa da estetik yaklaşım, mekan kurgusu içinde yüklendiği görev ve anlatı bakımından farklılıklar görülmektedir. İran

minyatürlerine bakıldığında, mekan algısı daha çok süreklilik gösteren bir anlayışla konumlanmaktadır. Resmin içinde halı; sahnenin tüm yüzeyine yayılan dekoratif bir alan gibi tasarlanmıştır. İran örneklerinde halı, önemli figürlerin görünürlüğünü arttırmakla birlikte, sahnenin görsel ritmini güçlendiren estetik alan niteliğindedir. Osmanlı minyatür resimlerinde ise halılar; mekanı katmanlara ayırarak, hiyerarşik derinlik algısı yaratırlar. Protokol düzeni kurarak, figürlerin mekan içindeki duruş alanının konumunu belirlerler. Özellikle diplomatik kabul ve tören sahnelerinde halı; hükümdar ile elçi arasındaki mesafeyi yönlendiren bir zemin olarak kurgulanmaktadır. Halının madalyon deseninin merkezine yerleştirilen figürler aracılığıyla siyasi otorite, itaat ve bağlılık ilişkileri sembolik bir anlatım diliyle belirginleştirilmektedir. Bu betimleyici farklar sonucunda, iki kültürün minyatür resim sanatında mekan kurgusundaki düşünsel ayrım ve halıya yüklenen estetik ve kavramsal anlamların, minyatür kompozisyonuna nasıl yansıdığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma, minyatürlerde halı tasvirlerine odaklanan araştırmaların sınırlı olduğu literatüre özgün bir katkı sunmakta; gelecekte kültürlerarası yapılacak ikonografik, sembolik ve çalışmalara yeni açılımlar sağlayabilecek bir zemin oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Aghdashloo, A. (2000). دلایل و روند تاثیرپذیری نقاشی جوامع اسلامی از هنر غرب [Delayel ve revendi tesir peziri nakkaşi cevame-ulislami ez huneri garb, Thereasonsandprocess of theinfluence of western art on thepaintingtraditions of ıslamicsocieties]. *Journal of Fine Art: Visual Arts. (12).* 26-30.

And, M. (2014). *Osmanlı tasvir sanatları 1: minyatür.* Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları.

Anonim. (1969). *Hünernâme minyatürleri ve sanatçıları*. Yapı ve Kredi Bankası.

Aslanapa, O. (1987). *Türk halı sanatı'nın bin yılı.* Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd.

Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G. (2006). *Ottoman painting.* Kültür Bakanlığı

Canby, S. (2012). *Persian painting.* (Çev.: M. Hosseini). Art University of Iran.

OPEN ACCESS creative commons COPE

Çaşkurlu, S., Egharloo, S., ve Kır, B. (2022). Ayakkabı tasarımında bir iran halı hikâyesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences. 21*(2). 840-854. https://doi.org/10.21547/jss.1060396.

Çiloğlu, H. (2019a). Türk halı sanatı kompozisyonlarında ve desenlerinde miktar kavramı. *Art-E Sanat Dergisi*, 12(23), 185-193. https://doi.org/10.21602/sduarte.555754

Çiloğlu, H. (2019b). Türk halı sanatı kompozisyonlarında hayat ve zaman kavramları. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (43), 200-213. https://doi.org/10.32547/ataunigsed.604315

Çiloğlu, H. (2019c). Türk kültür varlıklarında yaşamın biçimlenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(35), 335-343. https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-35-05

Çiloğlu, H. (2024). Geleneksel Türk halı sanatının geçmiş ve günümüz açısından değerlendirilmesi. *Geleneğin İzinde Geleneksel Türk Sanatları.* Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 171-185.

Egharloo, S. (2021). *Sasani dönemi tasarımlarının el dokuma kumaşlar üzerine etkisi, zerbeft kumaşları vaka çalışması* [yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Egharloo, S., & Zavieh, S. S. (2020). Analysis of currentcategories of persian carpet and presenting a new model of classification based on carpet's design and motif. *Rajshomar Journal*. *1*(1). 153-172. doi: 10.22077/rajshomar.2020.3345.1001

Geçen, F., ve Kösem, A. (2019). Osmanlı minyatür eserlerinde yer alan manzara tasvirleri içerisindeki mimari öğelerin değerlendirmesi. *İnönü Üniversity International Journal of Social Science (INIJOSS)*. *8*(2). 365-374.

Hosseini Rad, M. (2010). *Masterpieces of Iranian Miniature Painting*. Tehran: Museum of Contemporary Art Tehran & Ministry of Culture and Islamic Guidance.

Kılıç, E. (2008). Teknik üslup bakımından 1930'lara kadar Türk resmi'nde manzara. *Atatürk Üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü Dergisi.* (21). 123-141.

Klimkeit, H. J. (1982). *Manichaean art and calligraphy*. Institute of Religious Iconography State University Groningen.

Mahir, B. (2012). *Osmanlı minyatür sanatı*. Kabalcı Yayıncılık.

Morony, M. G. (15/12/2015). "Bahār-e kesrā. Encyclopaedia Iranica. https://www.iranicaonline.org/articles/bahar-e-kesra-the-spring-of-kosrow-tabari-fars-e-zamestani-winter-carpet-balami-or-baharestan-spring-gar/

Museum of Contemporary Art Tehran. (2021). *Shahnameh of Shah Tahmasp* (Ed. Ehsan Aghaei). Museum of Contemporary Art Tehran.

Özaltın, N., ve Ölmez, F. (2011). Osmanlı dönemi minyatürlerinde el sanatlarından izler. *Art-E Sanat Dergisi.4* (7). 1-30. https://doi.org/10.21602/sgsfsd.18622

Pakbaz, R. (2008). *Persian painting*. Zarrin and Simin.

Rabinson, B. W. (1958). *A despcrptive catalogue of the persian painting in the bodleinlibrary.* Clarener Press.

Rahnavard, Z. (2009). *Miniature.* Samt.

Rubissow, H. (1954). *Art of asia.* Philosophical Library.

Sahafiasl, P. (2021). Fars dili ve şiirinde 'nigârger' sözcüğünün eş anlamlı kelimeler. *Doğu Esintileri.* (15). 271-295

Shahmari, S. (2014). *Osmanlı ve İran minyatürlerinde figür anlayışının etnografik açıdan incelemesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Selimgil, B. (2021) "Metin And, Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür". Mizanü'l-Hak, *İslami İlimler Dergisi.* 13. 659-665.

Türk Tarih Kurumu (t.y.). Osmanlı Padişahları. https://ttk.gov.tr/osmanli-padisahlari/

Yetkin, Ş. (1991). *Türk halı sanatı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

OPEN ACCESS creative commons COPE

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları:

Etik Kurul Belgesi:	Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.
Çıkar Çatışması Beyanı:	Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazar/ların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.
Finansal Destek:	Bu çalışmanın araştırma ve yazım aşamasında herhangi kişi/kurum veya kuruluşlar tarafından finansal destek alınmadığı bildirilmiştir.
Katkı Oranı Beyanı:	%50-%50
Destek ve Teşekkür Beyanı:	
Sorumlu Yazar:	Hakan ÇİLOĞLU
Çifte Kör Hakem Değerlendirmesi:	Dış-bağımsız

The following statements are made in the framework of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval:	Ethics committee approval is not required for this article.
Declaration of Conflicting Interests:	No conflicts of interest were reported for this article.
Financial Support:	It has been reported that this study did not receive financial support from any person/institution or organization during the research and writing phase.
Author Contributions:	%50-%50
Statement of Support and Acknowledgment:	
Corresponding Author:	Hakan ÇİLOĞLU
Double-Blind Peer Review:	External-independent